26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7036 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1909 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՍԷՖԷՐ 1327 11 Mars 1909. 26me année N. 7036

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղշ.
» » վեցամսեայ 45 »
Գաւառներու համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 25 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

10 ՓԱՐԱ ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ԶՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ 10 PARAS

آره ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՄԻԱՀԱՄՈՒՌ ՇԱՐԺՈՒՄ
(LEVEE EN MASSE)

Կացութիւնը այնպէս է որ այլ եւս հանդուրժել անհնար է։ Երեսուն տարի բռնապետութեան ձեռքով չարչարուելէ, տանջուելէ և ջարդուելէ ետքը՝ այժմ ալ սահմանադրական կառավարութեան օրով միեւնոյն բաները կը կրենք Հայաստանի մէջ։ Ամէն տեղ երկիւղ, ամէն տեղ սարսափ, ամէն տեղ հալածանք, ջարդի սպառնալիք և մէկ խօսքով կեանքի, ինչքի և պատուոյ անապահովութիւն։ Ոչ մէկ տեղ գրաւուած հողերը իրենց տէրերուն ետ տրուեցան, ոչ մէկ տեղ հայ սպաննող մարդասպան մը կախուեցաւ կամ գլխատուեցաւ, ոչ ալ գէթ աքսորի դատապարտուեցաւ։ Ճիշդ համիտեան րէժիմը նոյնութեամբ կը շարունակուի և սահմանադրական կառավարութիւնը ու երեսփոխանութիւնը բնաւ երբեք փոփոխութիւն առաջ չբերին Հայաստանի Հայոց վիճակին մէջ։

Իսկ սովը և աղքատութիւնը բառին բովանդակ նշանակութեամբ ծանրացած կը ճնշեն Հայաստանի մէկ ծայրէն միւսը, և ամէն օր Թղթակցութիւնները անօթութենէ մեռնողներու անուններ կը հրատարակեն։ Կառավարութիւնը տակաւին չհաճեցաւ սանկ մէկ-երկու հազար ոսկի մէկանց օգնութիւն հասցնելու սովահար գաւառներուն, սակայն գրեթէ ամէն ամիս իրարու վրայ կէս կէս միլիոն ոսկիի փոխառութիւն կը կնքուի և դրամը գարնան ձիւնի պէս կը հալի։ Իսկ Հայաստանի սովալլուկ գաւառներուն ոչինչ չերթար այդ մեծագումար փոխառութիւններէն։ Եթէ առարկուի թէ դրամ չկայ, կ'ըսենք. թող 100 կամ 200 հազար ոսկի և ալ աւելի փոխ առնէին ու սոված Հայերը անօթութեան վտանգէն (մահէն) ազատէին, քանի որ այդ փոխառութեանց բեռը Հայերուն վրայ ալ կը ծանրանայ, հետեւաբար իրենք ալ իրաւունք ունին գէթ կեանքերնին ստոյգ մահէ փրկել այն գումարներուն մէկ մասովը։

Բայց ոչ միայն այդպէս չըլլար, ոչ միայն հարկաւոր և անխուսափելի օգնութիւն չըլլար, այլ տիրող նեղութիւնը ու տագնապը աւելի սաստկացնելու համար տուրքերու հաւաքումն ալ կը շարունակուի բռնապետութեան ատենի վայել խստութեամբը, մինչեւ իսկ ղրկուած նպաստի գումարներն ալ կը յափշտակուին և կը յատկացուին տուրքերու գանձմանը։ Ո՛չ լաց օգուտ ըրած է, ո՛չ պաղատանք, ո՛չ բողոք, ո՛չ արձագանգ (լրագրաց մէջ)։ Ո՛չ լրագրական հրատարակութիւնները, ոչ հեռագրական ուղղակի դիմումները կամ Պատրիարքարանի միջնորդութիւնները բան մը կ'արժեն. ամէնն ալ անօգուտ ամէնն ալ պարապ։ Եւ սակայն Սահմանադրութեան հաստատումէն ի վեր 8 ամիս անցած է։ Մենք Հայերս ի՞նչու այդչափ ուրախացանք, տօնեցինք, փառաւորեցինք Սահմանադրութիւնը. անշուշտ անոր համար որ հաւատացինք իրաւամբ թէ անկէ բխած ազատութիւնը, հաւասարութիւնը և արդարութիւնը լիովին պիտի վայելէինք ոչ միայն մայրաքաղաքիս մէջ այլեւ բոլոր գաւառները, սակայն դժբաղդաբար այդ երեք սկզբունքներն ալ տեսականօրէն միայն գոյութիւն ունեցան հայաբնակ նահանգներուն մէջ և ոչ բնաւ գործնականօրէն։

Ուստի ի՞նչ պէտք է ընել. այլեւս համբերել ու հանդուրժել անկարելի է եւ ոճիր իսկ է. զի մեր եղբայրները Հայաստանի մէջ կը ջարդուին անօթութենէ և նախկին բռնապետութեան հաստատած վարչութենէն՝ այլեւայլ ձեւերով։ Այլեւս կրաւորական դիրք մը բռնելու ու սպասելու ժամանակն անցած է. պէտք է միահամուռ շարժում (levée en masse) ընել, ազգովին գործել. Թերեւս օգուտ ընէ, ու մեր եղբայրները ազատին ներկայ յամր մահուան արհաւիրքէն, որուն ենթարկուած էին բռնապետական կառավարութեան ձեռքով և որուն տակ կը հեծեն տակաւին ներկայ սահմանադրական վարչութեան ալ օրով։

Բայց միահամուռ շարժում ըսելով սխալ չհասկցուինք։ Ազգովին ոտք ելլելու իմաստով չպէտք է ըմբռնել այդ բացատրութիւնը, ինչպէս կը նշանակէ իրօք levée en masse խօսքը Ֆրանսերէնի մէջ։ Ձի ոչ ոք այնքան յիմար է մեր մէջ որ յանձնարարէ ազգովին ոտք ելլել մեր արդար պահանջումները գոհացնելու համար։ Այլ միահամուռ շարժում ըսելով կը հասկնանք ազգային ընդհանուր, հաւաքական, միահաղոյն այնպիսի գործակցութեամբ շարժիլ որ բարոյապէս համանշանակ ըլլայ ազգովին ոտք ելլելու իմաստին։

Եւ ահա թէ ի՛նչպէս կարելի է ընել այդ միահամուռ շարժումը։

1. Դադրեցնել Պատրիարքարանի ամէն գործառնութիւնները (նպաստից գործէն զատ), ընդհատել բոլոր ժողովներու և խորհուրդներու գումարումները, և նոյն իսկ փակել Պատրիարքարանը։

2. Ընդհ. Ժողովը ի բաց դնելու է իր օրակարգի բոլոր խնդիրները և մի միայն մեր Հայաստանի Հայ եղբայրներուն անտանելի վիճակով զբաղելու է, յայտարարելով թէ առանց այդ խնդրին բարւոք կերպով կարգադրութեան ոչ մէկ բանով պիտի պարապի։

3. Ընդհ. Ժողովոյ բոլոր անդամները միասին կամ գէթ ամենաստուար մեծամասնութեամբ և օրինական ձեւերով Բ. Դուռը պէտք է դիմեն ու խնդրեն վերջ մը տալ Հայաստանի մէջ տիրող անտանելի կացութեանը և այս դիմումը կրկնել այնչափ անգամ, մինչեւ որ արդիւնքը տեսնուի, արդիւնքը՝ իրական և ոչ թէ խօսքով և խաբուսիկ։

4. Այսպիսի միահամուռ դիմում պէտք է ընէ նաեւ եկեղեցական դասը ամբողջութեամբ, և կրկնէ, երեքկնէ ու շարունակէ երեսփոխաններուն պէս ու զուգընթացաբար, մինչեւ որ գործնական արդիւնքը երեւան գայ։

5. Պէտք է մայրաքաղաքիս այլ և այլ հրապարակներուն մէջ հայկական հսկայ և վիթխարի միթինկներ գումարել և միահամուռ բազմութեամբ ու պատշաճութեան ամէն օրինական ձեւերը յարգելով դիմել կառավարութեան և խնդրել որ բռնապետութեան կազմակերպած հայաջինջ վարչութեանը վերջ մը տրուի ներկայ Սահմանադրութեան օրով, որպէս զի իրապէս հաստատուի թէ անիկա բարենորոգում ու բարեկարգութիւն բերաւ Հայոց անտանելի վիճակին։

Այս հսկայ միթինկները իրարու վրայ շարունակել քանի մը օրեր, նոյն իսկ շաբաթներ, մինչեւ որ արդիւնքը տեսնուի։

6. Մինչ մէկ կողմէն վերոյիշեալ խաղաղիկ ցոյցերը տեղի ունենան, միւս կողմէն բոլոր եկեղեցիները գոցել և մեռելական ղօղանջներով ընդհատ ընդհատ զանգակները հնչեցնել գիշեր ու ցերեկ անդադար, հասկցնելու համար թէ ազգը ամբողջ սուգի մէջ է, քանի որ Հայաստանի մէջ Հայերը անօթի կը մեռնին, քիւրտերէ և զեղծ պաշտօնեաներէ կը հալածուին, բռնի կրօնափոխութիւններ կը կատարուին, անհելի խստութեամբ տուրքեր կը հաւաքուին, ոգեպահիկն անգամ ձեռքերնէն կը խլուի և այս ամէնուն դէմ սահմանադրական կառավարութիւնը անփոյթ ու անտարբեր կը գտնուի և գուցէ ներքնապէս կը հրճուի։ Արդ ուրեմն ազգը սուգի մէջ չէ, ի՞նչ է։ Եթէ այս վիճակը շարունակուելու ըլլայ, ո՛ւր Հայաստանի մէջ Հայ կը մնա՞յ։ Եւ եթէ Հայաստանի մէջ Հայ չմնայ, այլ եւս Հայ ազգը իր գոյութիւնը կրնա՞յ պահել։

7. Վերը նշանակուած բոլոր գործողութիւնները միեւնոյն ժամանակ պէտք է կատարուին նաեւ Թուրքիոյ հայաբնակ գաւառական ամէն կարեւոր կեդրոններու մէջ, և կրկնուին յաճախ, որպէս զի բողոքը, դիմումը, աղաչանքը կամ պահանջումնքը ամէն կողմէն միանգամայն տեղի ունենալով՝ ընդհանրական, համազգային հանգամանք առնէ և ստուգիւ միահամուռ շարժում մը համեմատութիւն ստանայ։ Այնպէս որ մայրաքաղաքս ու բոլոր գաւառները դղրդին Հայոց բողոքարկու այս խաղաղիկ ցոյցերէն և կառավարութիւնը թերեւս ստիպուի անկեղծօրէն ձեռք առնել Հայոց անտանելի վիճակը բարելաւելու կենսական գործը, առանց որու Սահմանադրութիւնն ի՞նչ պիտի ընենք, եթէ առջի վիճակը պիտի ունենանք նորէն։

ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ՀԱՐՍՏԱՀԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՓՐԿԵՐՏ, 10 փետր.

Դժբախտ Սահմանադրութեան հրատարակումէն ի վեր, լրագրութեան միջոցաւ շատ անգամ լացինք մեր ցաւերը, պոռթկացուցինք մեր վշտի ու տառապանքի աղաղակները, տեղեկացուցինք, հասկցուցինք թէ ժամանակին մայրաքաղաքիս մթնոլորտը թնդացնող ազատութեան, հաւասարութեան և եղբայրութեան գինովցնող գոչումները՝ իրենց արձագանգը չէին ունեցած հոս — լաւ է որ չունեցան, քանի որ կեղծիքներ ու պատրանքներ էին բոլորը — թէ բռնաբարութիւնը, հարստահարութիւնը, թալանն ու սպանութիւնը սովորական թափով կը շարունակուին, թէ կառավարութեան ընթացքն ու գործելակերպը չէ փոխուած մնաց եւն. եւն.։ Ի՞նչ եղաւ սակայն արդիւնքը։ Ոչի՛նչ. բայց միայն զայրոյթ, բորբոքում և խլրտում հարստահարող տարրին մէջ։ Եւ ասոր համար էր որ ամսոյս 12ին տեղւոյս ազգային երեւելիները մէկ քանի օտարազգիներու հետ դպրոցին մէջ ժողով մը գումարելով՝ ի մէջ այլոց հրաւիրեցին նաեւ մէկ քանի անձեր, որոնց վրայ գէշ գաղափար ունէին, ու յորդոր կարդացին որ այսուհետեւ մեր իսլամ հայրենակիցներուն դժգոհութեան տեղի չտալու համար, անցած դարձածի մասին թերթերուն լուրեր հաղորդելը խապառ դադրեցուցուի, ինչպէս պէտք էր նաեւ դադրեցնել ազգային երգեր երգելը։ Այս բարի խրատները յաջորդ օրը քահանաներու միջոցաւ եկեղեցիի բեմէն ալ կրկնել տուին ի լուր հասարակութեան։ «Այս ինչը շուկային մէջ ծեծեր են, այն ինչը անարգեր են, այսինչին սպառնացեր են, այնինչին կովը յափշտակեր են. ինչ արժէք ունի սանկ չնչին բաներ թերթերուն գրել. ամօ՛թ է այդ պարզապէս, և արդէն մինչեւ հիմա գրուածներուն արդիւնքը ի՞նչ եղաւ որ...» կը տրամաբանեն մեր ազգային ջոջերը, որոնք ուրիշ անգամ ալ ազգը մեծ վտանգէ մը ազատելու բարեմտութեամբ փութացին հրամայել Կրթասիրաց Միութեան վարչական մարմնոյն՝ դադրեցնել գիշերային դասախօսութիւնները և դպրոցին մէջ ազգային երգեր երգելը։ Հակառակ այս սխալ տրամաբանութեան՝ տեղի ունեցած կեղեքումներու մասին լռութիւն պահելը դատապարտելի անհոգութիւն մը չէ՞ սակայն և չէշտել չէ՞ տար նահանգին թուրք պաշտօնաթերթերու սա սովորական յայտարարութիւնը թէ շնորհիւ վեհապետին և կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն՝ երկրին մէջ կատարեալ խաղաղութիւն և անդորրութիւն կը տիրէ(*)։ Մեր ազգային երեւելիներուն համամիտ պիտի ըլլայինք եթէ յօդուածագիրները խապառ գրելէ արգիլել ուզելու տեղ՝ զգուշացնէին միայն անճիշդ տեղեկութիւններէ և չափազանցութիւններէ որոնց մէջ դժբախտաբար կը գլորին երբեմն ոմանք։ Սակայն ճշմարտութիւններ գրել և իրողութիւններ պատկերացնելը պարտականութիւն սեպելով՝ կուգանք նորէն պարզել մեր թշուառ կացութիւնը։ Լաւ պիտի ըլլար սակայն եթէ մեր գրկանքի և տառապանքներու նկարագրութեանց ընթերցողները միայն մենք Հայերս չըլլայինք, այլ օտարներն ալ, մանաւանդ տիրող տարրը, ինչպէս շատ իրաւամբ դիտել կուտար Երուանդ էֆ. Սրմաքէշխանլեան Արեւելքի 6990 թիւի խմբագրականով, չեշտելով թուրքերէն և ֆրանսերէն լեզուներով Հայերու կողմէն խմբագրուած թերթերու կարեւորութիւնը։

Հազիւ պահ մը ջարդի վախն ու սարսափը փոքր ինչ փարատած էին, և ահա նորէն ծայր տալ կը սկսին, առաջուընէ աւելի խռովիչ հանգամանքով։ Մեր դրացի քիւրտ եղբայրներուն արիւնի ու թալանի ախորժակը ծայր աստիճանի գրգռուած է հիմա, որուն յագուրդ տալու համար կը խլրտան, կը շարժին, կը սպառնան և առիթներ կ'որոնեն շարունակ։ Զորս կողմերէն եկող տխուր լուրերը համանման են։ Անզէն անպաշտպան հայը՝ ամէն տեղ վտանգի տակ է այժմ։

Հազզօէն կ'իմացնեն թէ Զիլանի չէյխի դրդմամբ տեղացի քիւրտերը և շրջակայ աշիրեթները ոտքի ելած՝ ազդանշանի մը կը սպասեն հայերուն վրայ յարձակում գործելու։ Ոչինչ պատճառներու համար փողոցներու մէջ կը ծեծուի հայը, կ'անարգուի անոր կրօնքը, խաչն ու բոլոր նուիրական բաները։ Աղբիւրներու վրայ և ճամբաներու մէջ քիւրտ կիներ հայ կիներու հանդիպելով կ'արհամարհեն զանոնք, ըսելով «շատ չէ մնացեր ձեր կեանքը»։ Աղայական տուրքերը բուռն թափով կը հաւաքուին։ Քիւրտերու կողմէն Հայերու ապառիկ ծախուած ապրանքներուն գները և տոկոսով տրուած դրամագլուխները, որոշեալ պայմանաժամը դեռ չմօտեցած՝ խստիւ կը պահանջուին և բռնութեամբ կ'առնուին։ Հայերը ուզած են իրենց տագնապալի կացութիւնը հեռագրով հաղորդել Մուշ, Դաշնակցական ընկեր Գարմէնին, բայց չեն յաջողած։

Հազրօէն ալ միեւնոյն տեղեկութիւններն են որ կը հասնին։ Այդ տեղի քիւրտ պահանջատէրերն ալ չսպասելով որոշեալ պայմանաժամին՝ բռնի միջոցներու կը դիմեն իրենց առնելիքները գանձելու համար, ըսելով «մօտերս պիտի կոտորուիք, ի՞նչու մեր առնելիքները երթան կորսուին»։

Ղարզանի և Պչերիկի կողմերէն եկած լուրերը աւելի վրդովիչ են ու սրտաճմլիկ։ Ասկէ քանի մը շաբաթներ առաջ Սղերդի կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդած էր վիճակին ամէն կողմը թէ այն բոլոր աւազակներն ու ոճրագործները, որոնք անցեալին մէջ ո և է յանցանքով ամբաստանուած ու դատապարտուած են եթէ ինքնաբերաբար կառավարութեան ներկայանալով՝ իրենց զէնքերը յանձնեն, ներման կ'արժանանան։ Այս պատճառաւ յիշեալ գաւառակներու հարստահարիչ քիւրտ ցեղապետներէն շատերը ու կարգ մը յելուզակներ իրենց անձնական և ազգականներու գործածելի կարեւոր զէնքերը խնայելով, իւրաքանչիւրը այս ու այն կողմէն մէկ քանի հատ հին չախմախլի կամ աւրուած ու անգործածելի դարձած փամփշտաւոր հրացաններ ձեռք բերած՝ (ոմանք Հայերու ձեռքէն խլած՝ ինչպէս Բուշգօթանցի Հաճի Մուհամմէտ և ուրիշներ) տարին Սղերդ կառավարութեան յանձնեցին, իբր թէ ասոնք են իրենց և իրենց արբանեակներու ամբողջ զէնքերը (հարկ կա՞յ ըսելու թէ իրենց յանձնածները իրենց տրամադրութեան տակ գտնուածներուն մէկ հարիւրորդն իսկ չէին) և ներում ստանալով տեղերնին դարձան։ Այդ ժամանակէն ի վեր ասոնք աւելի կրակ ու բոց դարձած են խեղճ Հայերու գլխուն։ Զարճեցի Հասսօ աղան՝ իր խստութիւնները ծայրայեղութեան հասցուցած՝ ամէն օր կը ծեծէ, կը հայհոյէ ու կը բռնաբարէ իր ձեռքին տակ գտնուած Զարճել, Պասօրք, Շքասթաք, Պլէտէր եւայլ գիւղերու հայերը, անոնցմէ ոմանք խապառ վտարելով իրենց պապենական տունէն ու օճախէն, ինչպէս Պլէտէրցի Թովմաս Տօնապետեանը։ Այս ճիւաղը (Հասսօն) Միրզաէ Իսաին հետ այժմ կը խորհի հայերը ջարդել, համոզելով զայն թէ Բոնապատը իրաւ է որ չի հրամայեր այդ բանը (ջարդը), բայց սրտով կ'ուզէ։ Աղայական կամ խաֆիրութեան տուրքերը անարգել կը գանձուին, և անիրաւ յափշտակութիւններ կը շարունակուին։ Մամանցի քիւրտեր՝ Կրէսիրան գիւղի հայերէն՝ Միրզաի թելադրութեամբ խլած են 8 ոչխար։ Նոյն անձի (Միրզաի) կողմէն Գրձան հայ գիւղէն յափշտակուած են 2 ոչխար և 20 անձ բռնութեամբ ջաղացքի մը շինութեան համար գործածուած են ամբողջ շաբաթներ առանց վարձքի և նոյն իսկ օրապահիկ հացի։ Բուշգօթանի Շէխօզան ցեղէն աւազակախումբ մը օր ցերեկով Թըլմարձ գիւղին վրայ յարձակելով՝ յափշտակած է 4 կով և խլած 20 մէճիտ դրամ Իսայ անուն հայէ մը։ Միրզաի որդին Մէճիտ իր արբանեակներով Քօրըք գիւղի վրայ յարձակած է՝ սպաննելու համար Աբրահամը. բայց զայն տունը չգտնելով՝ գիւղացիներէն 1200 ղշ. դրամ առած հեռացած է։ Հասսօ աղան յիշեալ Աբրահամէն անցեալները 10 ոսկի իբր փոխ առած ըլլալով՝ այժմ կը մերժէ վճարել։ Նոյն Հասսօն Պօղոսի և Տօնօի (Պառսըլցի) արտերու այս տարուան ամբողջ արդիւնքը՝ 40 քիլէ կկըլ՝ իբր տունը տարած է։ Մըրձէ պնի Հասանօ յիշեալ Տօնէէն խլած է 500 ղշ. արժող հրացան մը, իսկ Նամէ պնի Ռաշօն 200 ղշ. արժող գօտի մը։ Գանիքցի քիւրտեր Կունտէճանօ գիւղին ջաղացքը մտնելով յափշտակած են հոն գտնուած գոյքերը։ Ուշկօի որդին Աչօն Պալասալա գիւղի հայերէն խլած է 40 ղշ. դրամ, իսկ Պապօտինցիներէն 100 ղշ.։ Խասարգանցի Միրզօի որդին Մահմատ՝ չորս ընկերներով Կունտէճանօ գիւղին մօտ հանդիպելով Տարօնոյ Զուռզըկ գիւղացի երկու մուրացիկ հայերու՝ խլած է անոնցմէ 242 ղշ. դրամ և մաս մը հալաւ, զոր հազիւ կրցած էին ձեռք բերել թշուառները իրենց մերկ ու սոված ընտանիքները ապրեցնելու համար Մշոյ առաջնորդական փոխանորդ Ա. Ս. Կարապետի վանքին վանահայր Տ. Վարդան վարդապետի յանձնարարականով՝ ամիսներէ ի վեր հարիւրաւոր գիւղեր և մէկ քանի քաղաքներ թափառելով ու ողորմութիւն խնդրելով։ Յիշեալ աւազակները այս խեղճերը կողոպտելէ յետոյ՝ Տէրըքէ Սմօ գիւղ երթալով Ալչօեան Պօղոսէն 200 ղշ. տուրք կը պահանջեն իր աղջկան ամուսնութեան առթիւ, բայց տեսնելով որ գիւղացիները զէնքով կը դիմադրեն իրենց՝ խոյս կուտան։ Մի՛, զէնք։ Եւ դեռ կարելի է շատ երկարել շարքը այս բանի յափշտակութիւններուն ու բարբարոսութիւններուն, որոնց վնասը Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր եթէ խաֆիրութիւն անունով առնուած տուրքերու հետ հաշուի առնուի՝ 30000 ղշ.ը կ'անցնի ապահովաբար, և այս միայն Պչերիկի շրջանին մէջ։ Ուրեմն կործանի այսպիսի Սահմանադրութիւնը։

Սլիվանի գիւղերուն մէջ ալ դրութիւնը ոչ նուազ տաժանելի է։ Նախընթաց Ծննդեան օրերը՝ Գարամուս գիւղին մէջ քիւրտերը քուրջէ խաչ մը շինելով դիտմամբ հոն բնակող հայերու ներկայութեամբ կը բերեն ու կը սկսին թքնել անոր վրայ, ծաղրել և արհամարհել քրիստոնէից կրօնքը։ Հայերը այս նախատինքին դէմ բողոքելնուն՝ չարաչար ծեծ և անարգանք կուտեն։ Պալէէի չէյխի դրդմամբ Ջաքքօ գիւղին քիւրտ բնակիչները գաղտնի խորհուրդ կ'ընեն գիշերը յանկարծ յարձակիլ նոյն գիւղին մէջ բնակող երեք հայ տուներուն վրայ ու ջարդել զանոնք. սակայն Պրայիմ անունով բարեսիրտ անձ մը այս դժոխային ծրագիրը Հայերուն հաղորդելով՝ կը յաջողի գաղտնի հեռացնել զանոնք գիւղէն. քիւրտերը ի վերջոյ կրասնելով այդ բանը Պրայիմի վրայ կը յարձակին ու կը վիրաւորեն զայն։ Շէյխտօտանցի քիւրտ հովիւներ և փայտահատներ լեռան մէջ հեռուէն տեսնելով խումբ մը ձիաւորներ, որոնցմէ մէկ քանիներ իրենց գլխուն վրայ փափախ կը կրեն եղեր, Տերըք գիւղը կ'երթան, կ'անարգեն այդ տեղի Հայերը և կը սպառնան ջարդել զանոնք, ըսելով. «Այսօր լեռը խումբ մը ֆէտայիներ տեսանք, այս կողմերը ուրիշ Հայ գիւղ չկայ, անշուշտ դուք էք որ կը կերակրէք զանոնք և գիշերները կը հիւրընկալէք ձեր տուներուն մէջ»։ Խնդիրը քննուելով ի վերջոյ կը հասկցուի թէ ձիաւորները Սաարդ և Մահրան պէյերն են եղած իրենց ծառաներով, որոնք նոյն օրը որսի գացած են եղեր այդ կողմերը։ Պէզլանցի քիւրտեր Պաշգա գիւղին Հայերը նախատած և անոնց բացէ ի բաց յայտարարած ըլլալով թէ հայկական ջարդը անխուսափելի է մօտերս, վերջինները սարսափած հոս եկեր էին քանի մը օր առաջ՝ ճար մը փնտռելու։

Միեւնոյն կացութիւնը կուսակալութեանս կեդրոնին (Տիարպէքիր) մէջ ալ գոյութիւն ունի. շաբաթներէ ի վեր ամէն ուրբաթ Հայերը չեն համարձակիր իրենց խանութները բանալ. հոն ալ ջարդի վախը Դամոկլեան սուրին պէս կախուած է Հայուն գլխուն վերեւ, ջղագրգիռ վիճակի մը մատնելով զայն։ Դաշնակցական ընկեր Մուրատի հոն մնալէն ի վեր մանաւանդ իսլամ ամբոխին մէջ յուզումն ու գրգռումը իրենց գագաթնակէտին էին հասած (թէեւ սա համերաշխութենէ և եղբայրութենէ տարբեր բան մը չէր քարոզած). այս պատճառաւ Հայերը ստիպուեցան հեռացնել զայն քաղաքէն։ Յիշեալին Տիարպէքիրէն մեկնելէն մէկ քանի օր առաջ՝ (Ցունվար

(*) Փափաքելի էր որ այս մասին Պատ. Խմբագրութիւնդ թերթին միջոցաւ յայտնէր իր կարծիքը։ (Ծ. Խ. ի մօտոյ)։

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԳԱՂՏՆԻՔ
ՌՈՒՍ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՒԱՏԱՔՆՆԱԿԱՆ ՈՃԻՐՆԵՐ

Թէրօրական կազմակերպութիւնը ճիւղեր ունէր Վարշաւիայի ճարտարագործական մեծ արուարձաններէն շատերուն մէջ։ Այդ խումբերը ձեռք անցնելու համար, Զավարզինն ու Սանքօվսքի հետեւեալ ծրագիրը յղացան։ Սանքօվսքի, բազմաթիւ լրտեսներու ընկերակցութեամբ, այդ արուարձանները պիտի երթար, ու ո և է պատրուակով, պիտի համախմբէր կազմակերպութեան կուսակիցները, խնդրելով անոնցմէ որ զինուած գան։

Համախմբուելէն յետոյ Սանքօվսքի անոնց առջեւ պիտի պարզէր յանդուգն ծրագիր մը. յետոյ պահ մը պիտի հեռանար, յայտարարելով թէ նշանաւոր յեղափոխականի մը հետ պիտի վերադառնար։ Բայց իրապէս օգուտ պիտի քաղէր այդ վայրկեանէն, ոստիկանութեան իմաց տալու համար։

Զինեալ համախմբում մը սարքելու մասին եղած այդ սադրանքը շատ որոշ նպատակի մը կը ծառայէր Զավարզինի կարծիքով, այն է այդ մարդիկը ամբաստանել իբր զինեալ դիմադրութիւն ընող, ինչ որ ոճիր մը պիտի նկատուէր, և իր հեղինակները պիտի պատժուէին։

Յաջորդ օրուընէ իսկ գործի սկսան։ Այդ խաղը սքանչելապէս յաջողեցաւ։ Տասնըհինգի չափ խեղճեր ձերբակալուեցան, հակառակ իրենց բողոքներուն և զինաթափ ըլլալուն։

Սակայն զինուորական ատեանը անպարտ արձակեց բոլոր ամբաստանեալները համոզում գոյացուցած ըլլալով թէ ոստիկանական սադրանք կար այդ գործին մէջ։ Կուսակալ Սքալօն, տրուած այդ վճռէն չափազանց դժգոհ, իր իշխանութիւնը չարաչար գործածեց և զինուորական ատեաններու մասին դրուած օրէնքը բռնաբարեց, որուն համաձայն, այդ վճիռը լիազօր հանգամանք ունէր։ Ուստի Սքալօն այդ գործը յղեց զինուորական պարզ դատարանի մը, որ անպարտ արձակուածները ցկեանս աքսորի դատապարտեց։

Հիմա դառնանք այն երիտասարդին, որուն վրայ ընթերցողին ուշադրութիւնը հրաւիրեցի քիչ մը վերը։ Կայարանին մէջ ձերբակալուելով Օքրանա տարուեցաւ։ Երիտասարդը յայտարարեց թէ Ռավիչ-Եասինսքի կը կոչուէր։

Այդ անունը լսելուն պէս՝ Զավարզինի դէմքը ուրախութենէն շողաց։ Արդարեւ ինք ալ յիշեալ Ռավիչը կը փնտռէր, որուն՝ թէրօրական արարքներու մասնակցած ըլլալը գիտէր։

Բայց Ռավիչ, իր մորթը ազատելու համար, ամէն ինչ խոստովանելէ յետոյ փութաց առաջարկել որ իբր գաղտնի ոստիկան պաշտօնավարէ։ Զավարզին ընդունեց այդ առաջարկը։

Զավարզին չզղջաց իր ըրածին վրայ, որովհետեւ Ռավիչ ամենաստոյգ տեղեկութիւններ հաղորդեց թէրօրական կազմակերպութեան գործելակերպին վրայ։

ԶԱՎԱՐԶԻՆ ԿԸ ԽԱԲՈՒԻ

Իրիկուն մը, Զավարզինի իմաց տուին թէ մանկամարդ գեղջկուհի մը կը փափաքէր իրեն հետ տեսնուիլ։ Սոսկալի ոստիկանապետին աշխատութեան սենեակը առաջնորդուելով գեղջկուհին յայտարարեց թէ արհեստով սպասուհի էր, թէ երկար ատենէ ի վեր անզիջ յեղափոխականներու ծառայութեան մէջ կը գտնուէր և անոնց լիակատար վստահութիւնը կը վայելէր. նոյն իսկ յարեց թէ մահափորձի մը ծրագիրը կրնար երեւան հանել։ Իր ըսածին նայելով, երկու հոգի, տիկին մը և պարոն մը, Բեդերսպուրկ գացած էին ռումբերով, Մարիա Ֆէօտորովնա մայր կայսրուհին սպաննելու համար։ Այդ մահափորձը, կ'ըսէր գեղջկուհին, ապահովաբար պիտի յաջողէր, որովհետեւ թէրօրիստները ամէն ինչ պատրաստած էին երկար ատենէ ի վեր և կը մնար մահափորձը կատարել։

—Այդ երկու անձերուն անունները և անձնական պարագաները կը յայտնէ՞ք, գոչեց Զավարզին։

—Ձեզ ճանչնար... էրիկ մարդը խարտեաշ է... Բայց եթէ Ձեր Վսեմութիւնը հաւանութիւն յայտնէ, պատրաստ եմ Բեդերսպուրկ երթալու և զանոնք գտնելու։

—Հասկցայ։ Գաղտնի ոստիկաններ ձեզ պիտի առաջնորդեն։

Նոր զգեստներ տրուեցան սպասուհիին, որպէս զի յարգելի տիկնոջ մը երեւոյթ առնէ։ Յետոյ, երկու լրտեսներու ընկերակցութեամբ, գեղջկուհին առաջին կառախումբով Բեդերսպուրկ մեկնեցաւ, Զավարզինէն բաւական կլորիկ գումար մը փրցնելէ յետոյ։

Քանի մը օր, սպասուհին, երկու լրտեսներուն հետ, թատրոնները, գիշերային ճաշարանները պտտեցաւ. մէկ խօսքով՝ աղէկ կը զուարճանար և ոստիկանութեան տուած ռուբլիները լիաբուռն կը մսխէր։

Առտու մը, գեղջկուհին անհետացաւ։ Բեդերսպուրկի մէջ փնտռտուքի ելան, բայց ի զուր։ Հարկ եղաւ դադրեցնել հետազօտութիւնները։

Սակայն ի վերջոյ առեղծուածին բանալին գտան։ Վարշաւիացի սպասուհին սիրահար մը ունէր և Բեդերսպուրկէն խոյս տուած էր։ Կարօտութեան մատնուած, դաւադրութեան պատմութիւնը յղացած էր, ձրիօրէն մայրաքաղաք երթալու համար։ Ասդին անդին փնտռելէ յետոյ իր սիրահարը գտած էր։ Հաշտութիւնը կնքուած էր երկու սիրահարներուն միջեւ, կնոջ դրամին շնորհիւ, որ իշխանուհիի հովեր առած էր։

ՍԱՆՕՎՍՔԻԻ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զավարզին, ամսաթոշակ մը յատկացնելէ զատ, Սանքօվսքիի խոստացած էր պարգեւ մը տալ ձերբակալուած իւրաքանչիւր յեղափոխականի փոխարէն։ Սանքօվսքի կը ջանար կարելի եղածին չափ շատ դրամ շահիլ իր մարդկային որսին շնորհիւ։

Զավարզինի հրամանով, Սանքօվսքի մէկէ աւելի անգամներ իր արբանեակներուն հետ խուզարկութիւններ կը կատարէր գործարաններու մէջ։ Աշխատութեան միջոցին գործատուն կը մտնէր, ամէն գործ կը դադրեցնէր, և առանց ձերբակալման հրամանագրի, տասնեակներով աշխատաւոր կը ձերբակալէր՝ շփոթութեան ու վրդովումի մատնելով ճարտարագործութիւնը։

Այս կամայական արարքը երբեմն բուռն ընդդիմութեան մը կը բախէր գործաւորներուն կողմէ. ասոր վրայ՝ ոստիկանները զէնք կը պարպէին, ու մեռեալները, վիրաւորները կը փռուէին գետնին երեսը։ Ասկէ առաջ կուգային դատեր. բանտարկեալներուն թիւը կ'աւելնար հետզհետէ. բանտերը կը վխտային ամբաստանեալներով, և բացի Սանքօվսքիէ, ո՛չ ոք կրնար ըսել թէ ի՛նչ ոճիր գործած էին իրենց ընտանեկան յարկերէն խլուած հարիւրաւոր մարդիկ։

Տակաւ Սանքօվսքի անբաւական նկատեց շահած դրամը։ Անսահման իշխանութիւն ունենալով, սկսաւ ձերբակալութիւններ կատարել, պարզապէս դրամ կորզելու համար անոնցմէ։ Տեսակ մը սակացոյց պատրաստեց. գործաւոր մը ազատ կը ձգուէր մէկ ֆրանքով, խանութպան մը տասը-տասներկու ֆրանքով և այսպէս աստիճանաբար։ Յետոյ աւարը կը բաժնէին մէջերնին։

Գիշեր մը, Սանքօվսքի դուրս ելաւ երկու գողերու հետ, զորս Զավարզին բերել տուած էր Ռոսթովէն։ Կուլթօվսքի և Բալուօվսքի կը կոչուէին ասոնք։ Երեքն ալ, ոստիկանի զգեստով, բնակարաններու խուզարկութեան ձեռնարկեցին։ Լաւ մը գինովցած, իրենց դանդաչկոտ քայլերը նախ ուղղեցին տուն մը, ուր կը բնակէին մայր ու աղջիկ մը։ Սանքօվսքի ուզեց բռնաբարել աղջիկը. բարեբախտաբար ոստիկաններէն մէկը նուազ գինով ըլլալուն, ազատեց աղջիկը։ Յետոյ Սանքօվսքի ու ընկերները ուրիշ տուն մը գացին, և տասներկու ֆրանք փրկանք պահանջեցին իւրաքանչիւր անձէ։ Այսպէս՝ տասնըչորս խուզարկութիւն կատարեցին։ Ահա թէ ի՛նչպէս Զավարզին և իր հաւատարիմ ընկերը Սանքօվսքի կը յաջողէին ապահովել բարեկարգութիւնը և պայքարիլ խռովարարական գաղափարներու դէմ։

(Շարունակելի)

11ին) երիկուան դէմ քանի մը քիւրտ չոբաններ այդ տեղէն հոս հասնելով՝ տարաձայնեցին թէ Տիարպէքիրի ամբողջ Իսլամութիւնը պատրաստուած է քրիստոնէից վրայ յարձակելու. տեղւոյս քիւրտերը զայս լսելով մեծ ուրախութեամբ չտապեցին վառօդ ու գնդակ գնել, իսկ ամբողջ քրիստոնեաները ամբողջ գիշերը արհաւիրքի նոպաներու մէջ՝ պահէ պահ մահուան կը սպասէին. բարեբախտաբար ոև է վտանգ չը պատահեցաւ. սակայն և արշալոյսը յուսահատ հոգիներու մէջ կարենալ ցուց դարձեալ ապրելու յոյսը։

Ինչո՞ւ, ուսկից արդեօք յառաջ կուգան այս գրգռումներն ու ցարժումները, որոնք մտահոգութիւն ու սարսափ կը պատճառեն ամէն տեղ, այսպէս միաժամանակ. կ'երեւի բոլորն ալ չարութեան միեւնոյն աղբիւրէ մը կը բխին, որուն ակը մայրաքաղաքը կը թուի ըլլալ։ (Ծ. Խ. ընաւ տարակոյս մի՛ ունենաք)։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՍԵՐՊԻԱ

Լիպերթէ կ'իմանայ թէ Սերպիոյ ծանուցագիրը բոլոր տէրութեանց պիտի տրուի, նոյն իսկ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ։ Հաւանական կ'երեւայ որ այդ ծանուցագիրը նկատողութեան առնէ Պելկրատի աւստրիական դեսպան Ֆորգաչ կոմսին վերջին դիմումը. այդ կերպով կարելի պիտի ըլլայ բանակցութեանց սկսիլը Վիեննայի ու Պելկրատի միջեւ։ Միւս կողմէ տէրութիւնները, որպէս զի ճնշում բանեցնելու երեւոյթը չունենան, Վիեննայի իրենց ներկայացուցիչներուն անհատական դիմումներովը պիտի հրաւիրեն Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարութիւնը՝ ներկայացուցիչ մը կարգելու դեսպանախորհուրդին համար։ Բոլոր տէրութեանց միաձայն կարծիքը այն է որ Աւստրիա-Հունգարիա, դեսպանախորհուրդին գումարումէն առաջ, պիտի յաջողի Սերպիոյ հետ ալ ուղղակի համաձայնութիւն մը կնքելու։ Վիեննայի մէջ ըլլալիք դիմումին միակ նպատակը պիտի ըլլայ պատրաստել տէրութեանց կողմէ անխուսափելի վաւերացումը Աւստրիոյ-Հունգարիոյ ըրածներուն՝ այդ խնդրոյն նկատմամբ։

—Ռուսիա վերջնականապէս հաւանած ըլլալով Սերպիոյ պատասխան-ծանուցագրին, իսկոյն պիտի հրատարակուի։

—Պելկրատի Զվոնօ լրագիրը հետեւեալը կը ծանուցանէ. — Սերպիոյ գահաժառանգ իշխանը այցելութիւն տուաւ Պելկրատի ռուս դեսպան Պ. Սէրկիէվիչի, որ ծանոյց թէ արտօնուած է յայտարարելու թէ Ռուսիա պիտի կատարէ Զարին կողմէ Սերպիոյ գահաժառանգ իշխանին տրուած խոստումը և թէ, երբ հարկ ըլլայ, սերպիական շահերը պաշտպանողներուն գլուխը պիտի անցնի, նոյն իսկ եթէ հարկ ըլլայ զէնքի դիմել այդ առթիւ։

—Վինտսոր կոմսը իր խնդրանօք դադրեցաւ Պոսնայի ու Հերսէքի կուսակալութեան պաշտօնէն, երկրին լեզուին կատարելապէս հմուտ չըլլալուն համար։ Անոր պիտի յաջորդէ Զարայի զինուորական հրամանատար կոմս Վարէշանին ֆոն Վարէս։ Ֆրանց Եոզէֆ կայսրը Պառոնութեան տիտղոս տուաւ Վինտսոր կոմսին։

— Վիեննայէն կը գրեն գերմանական թերթերուն թէ մէկ քանի տէրութիւններ կ'աշխատին, որպէս զի Սերպիա իբրեւ չէզոք երկիր մը ճանչցուի և միջազգային երաշխաւորութիւն մը վայելէ։ Աւստրիա-Հունգարիա պիտի հաւանի այդ ծրագրին, երբ ճշգրիտ ձեւ մը ստանայ։

ԿԱՅՍՐԸ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏԸ

Պերլինի մէջ օրուան խնդիրն է նոր գիրքի մը հրատարակութիւնը, որ ամենաբուռն քննադատութիւններ կը պարունակէ նախարարապետ ֆոն Պիւլով իշխանին դէմ՝ անցեալ Նոյեմբերին Ռայխստագին մէջ կատարուած վիճաբանութեանց առթիւ։ Այդ գիրքին անունն է «Ֆոն Պիւլով իշխանը և Վիլհէլմ կայսրը»։ Հեղինակն է կառավարութեան նախորդ խորհրդական Պ. Ռուտոլֆ Մարդէն, որ ծանօթ է նախորդ նախարար ֆոն Բոզատովսքիի դէմ իր ըրած յարձակումներովը։ Հեղինակը կը յայտարարէ թէ գերման հանրային կարծիքը, մամուլը և Ռայխստագը կատարելապէս կը սխալէին անցեալ «Նոյեմբերին յեղափոխական օրերուն մէջ» և կայսեր անձնական իրաւասութեան վիճաբանութեանց միջոցին։ Պ. Մարդէն կ'ըսէ թէ նախարարապետ ֆոն Պիւլով իշխանը ո՛չ միայն կարդացած էր Տէյլի Թելէկրաֆի տեսակցութիւնը, արտաքին գործոց նախարարութեան կողմէ անոր հրատարակութիւնը արտօնելէ առաջ, այլ նոյն իսկ ֆոն Պիւլով իշխանն էր որ յօդուածին հեղինակին տուաւ զայն՝ խմբագրելու համար անհրաժեշտ եղած տեղեկութիւնները։ Պ. Ռուտոլֆ Մարդէն կ'եզրակացնէ, ըսելով որ ֆոն Պիւլով իշխանը իր վեհապետը խաբած ու սահմանադրութիւնը բռնաբարած է, հետապնդելով իր միակ նպատակը, որ է վերահաստատել պալատան վերատեսուչի իր իշխանութիւնը։

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷ

454 Բերա Մեծ փողոց 454

Վ. Մ. ՀԻՆԴԼԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ուր կը տրուին բոլոր ատամնաբուժական խնամքները գիտական և արուեստական, ամենավերջին դրութեամբ նոր բերուած գործիքներով։ Հիւանդները ամէն օր կ'ընդունուին։ Բշ., Դշ. և Ուր. առաւօտները Սկիւտար, ըստ առաջնոյն։

50—24

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

39րդ Նիստ 25 Փետր. 1909

Երեսփ. Ժողովին ատեանը երէկ բացուեցաւ ժամ 6ին մօտ՝ Ահմէտ Րիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը կարդացուելով կարգ մը փոփոխութիւններով ընդունուեցաւ։ Ցետոյ ձեռք առնուեցան օրակարգին վրայ գտնուած խնդիրները՝ կրօնական ուսանողներու քննութեանց խնդիրը և մէկ միլիոն ոսկիի առժամեայ փոխառութիւնը։ Բաւական տարիներէ ի վեր՝ դադրած էին կրօնական ուսանողներու քննութիւնները և միայն ուսուցիչներուն կողմէ տրուած վկայական մը կամ ծանուցագիր մը բաւական կը նկատուէր։ Պատերազմական նախարարութիւնը նկատելով որ նախորդ վարչութեան յոռութիւններուն մնացորդը կազմող այդ պարագան բնականաբար չի կրնար շարունակուիլ սահմանադրական շրջանին մէջ, կրօնական ուսանողները քննութեան հրաւիրած և սակայն նախապէս բանակցութեան ձեռնարկած էր Շէյխ-իւլ-Իսլամի Դիւան և Եպարքոսին հետ։ Կրօնական ուսանողները այդ որոշման դէմ բողոքեցին և ընդունելով հանդերձ քննութենէ զերծ մնալուն սնոտիութիւնները, խնդրեցին որ քննութիւնները անմիջապէս այս տարի չսկսին, այլ յառաջիկայ ելմտական 1325 տարիէն, քանի որ ներկայ տարուան հաշիւները փակուած են։ Երեսփ. Ժողովին կրօնական ու զինուորական յանձնաժողովները, այդ խնդիրը քննելով, բանաւոր գտած են ուսանողներուն նոյն պահանջումը և ըստ այնմ տեղեկագիր մը պատրաստած։ Երեսփ. Ժողովը երէկ այդ տեղեկագիրն էր որ նկատողութեան առաւ։ Կ. Պոլսոյ երեսփոխան Մուսթաֆա Ասըմ էֆ. երկարօրէն բացատրեց այդ տեղեկագրին եզրակացութեան պատճառաբանութիւնները։ Թալլըճայի երեսփոխան Վասֆը պէյ հաստատեց տեղեկագրին պարունակութիւնը. նաեւ ըսաւ թէ զինուորագրութեան նոր օրէնքը, որ կրօնական ուսանողներուն հետ ալ վերաբերութիւն ունի, ինչո՞ւ մինչեւ հիմա Երեսփ. Ժողովին չէ եկած, քանի որ պատերազմական նախարարութեան կողմէ պատրաստուած ու ճամբայ հանուած ըլլայ։ Էնկիւրիի երեսփոխան Թալաթ պէյ չուզեց որ կրօնական ուսանողները այդքան թոյլտուութիւն վայելեն։ Կրօնական երեսփոխանները քննադատեցին Թալաթ պէյը։ Ուրիշ երեսփոխաններ ալ թեր ու դէմ խօսելէ ետքը, Ժողովը ընդունեց յանձնաժողովներուն տեղեկագիրը և որոշեց հաղորդել ձեռնհաս պաշտօնարաններուն։

Ցետոյ ձեռք առնուեցաւ օրակարգին երկրորդ խնդիրը՝ այսինքն մէկ միլիոն ոսկիի առժամեայ փոխառութիւնը։ Ինչպէս յայտնի է, կառավարութիւնը վերջին ժամանակներս դրամի մեծ պէտք ունենալով, ստիպողական ու անմիջական ծախքերը հոգալու համար 500,000 ոսկիի առժամեայ փոխառութեան մը ձեռնարկեց։ Կառավարութիւնը չկրցաւ այդ գումարը Օսմ. Պանքայէն ստանալ, վասն զի անկէ առաջ կատարուած փոխառութեան պայմանագրութիւնը ստորագրած միջոցին Օսմ. Պանքան հասկցուցած էր որ մինչեւ տարւոյն վերջը պիտի չկրնայ նոր փոխառութիւն մը ընել։ Հետեւաբար կառավարութիւնը Տոյչէ Օրիէնդ Պանքի դիմեց իր ծրագրած 500,000 ոսկիի փոխառութիւնը ընելու համար։ Բանակցութիւններ կատարուելով, հարիւրին եօթը տոկոս առոչուեցաւ և կարգ մը հասոյթներ իբրեւ փոխարէն ցոյց տրուեցան։ Այդ միջոցին Օսմ. Պանքան առաջարկեց հարիւրին վեց տոկոսով փոխ տալ այդ 500,000 ոսկին, որով Տոյչէ Օրիէնդ Պանք ալ տոկոսը հարիւրին վեցի զեղչեց։ Կառավարութիւնը, այս վիճակին առջեւ, փոխառութիւնը մէկ միլիոն ոսկիի բարձրացուց և որոշեց կէսը՝ Օսմ. Պանքայէն ու կէսն ալ Տոյչէ Օրիէնդ Պանքէն առնել։ Ելմտացոյցի յանձնաժողովը, սակայն, համամիտ չէր այդ որոշման, վասն զի քանի որ սահմանադրական դրութիւնը հաստատուած էր, այլեւս հարկ չկար փոխառութեանց համար երաշխաւորութիւն տալու. կառավարութիւնը պարտաւոր էր միջոց մը ձեռք առնել՝ տէրութեան վարկը բարձրացնելու համար։ Ելմտացոյցի յանձնաժողովը, սեղմաւորական այդ դրութիւնը քննած պահուն, այդ Պանքաներուն հետ բանակցեցաւ և փոխառութիւնները առանց երաշխաւորութեան կատարելու յաջողեցաւ։ Ելմտացոյցի յանձնաժողովին այդ առթիւ պատրաստած տեղեկագիրը, երէկ, կարդացուեցաւ Երեսփ. Ժողովին մէջ։ Տեղեկաբեր Ճաւիտ պէյի տեղ Նաֆիզ պէյ վերոգրեալ պարագաները բացատրեց և փոխառութեան պայմանագրութեան ընդունուիլը պահանջեց։ Սինոպի երեսփոխան Տօքթ. Րիզա Նուր պէյ ըսաւ թէ զեխութիւնները շարունակելու համար Տէրութեան կողմէ երբեմնակի կատարուած փոխառութիւնները այլեւս անտանելի եղած են, ուստի պէտք է մերժել նաեւ առաջարկուած առժամեայ փոխառութիւնը որ նոյն տեսակին կը վերաբերի։ Գայսէրիի երեսփոխան Հաճի Գասըմ էֆ. ալ քննադատեց փոխառութիւնը և ըսաւ թէ «ճշմարտութիւնը դառն է»։ Հաճի Գասըմ էֆ. յայտարարեց թէ առժամեայ փոխառութեան այդ պայմանագրութիւնով ազգը խաբուած է։ Տէրութիւնը Կ. Պոլսոյ մեծամեծներէն ու հարուստներէն երկուքուկէս միլիոն ոսկի առնելիք ունի։ Մինչդեռ գաւառներու մէջ հազար տեսակ տանջանքներու և ճնշումներու կ'ենթարկուին անոնք որ աղքատութեան ու կարօտութեան բերմամբ չեն կրնար վճարել տուրքի հաշուէն իրենց ունեցած պարտքերը, միւս կողմէ Կ. Պոլսոյ ժողովրդեան պարտքերուն նկատմամբ ցոյց տրուած անհոգութիւնը հակառակ է հաւասարութեան։ Հաճի Գասըմ էֆ. պարզ, սակայն սրտաշարժ ոճով մը նկարագրեց գաւառի ժողովրդեան աղքատութիւնն ու թշուառութիւնը, տուրքի պատճառաւ կառավարութեան կողմէ անոնց վրայ գործուած ճնշումը. գաւառացիին բոկոտն ու մերկ վիճակը։ Երեսփոխանը, որ տարէց անձ մըն է, այս յուզիչ նկարագրութիւնը ըրած ատեն կ'արտասուէր։ Այս յայտարարութիւնները տխուր տպաւորութիւն մը գործեցին Ժողովին վրայ։ Գասըմ էֆ. խօսքը աւարտելով առաջարկեց մերժել փոխառութեան պայմանագրութիւնը։

Երկրորդ գումարում.— Պահ մը հանգիստէ ետքը ատեանը վերստին բացուեցաւ։ Ատենապետ Ահմէտ Րիզա պէյ ծանոյց Ժողովին թէ հելլենական դեսպան Կրիբարիս Ցունաստանի կառավարութեան անունով ցաւակցութիւն յայտնած էր՝ Կ. Պոլսոյ երեսփոխան Մանասդըրզատէ Րէֆիք պէյի մահուան առթիւ։ Ցետոյ շարունակուեցան փոխառութեան վիճաբանութիւնները։ Զօհրապ էֆ. բեմ ելլելով յայտարարեց.

«Նախ բառերը ճշդենք։ Եղածը փոխառութեան մը կանխավճա՞րն է (avance) թէ բուն իսկ փոխառութիւն մը։ Ելմտական յանձնաժողովին տեղեկագիրը կ'ըսէ որ երկրորդն է, բայց պէտք եղած բացատրութիւնները չի տար։ Տէրութիւնը երկու տեսակ փոխառութիւններ կ'ընէ. մէկը պարտամուրհակներու միջոցաւ կ'ըլլայ որ ընդհանուր է, իսկ միւսը սեղմաւորական մասնաւոր հաստատութիւններու հետ կը կնքուի, որով մասնաւոր է. ուստի աւելի լաւ է մասնաւոր փոխառութիւն ըսել։ Սահմանադրական տէրութեան մը գործառնութիւնները քննադատելու ամենէն յարմար առիթը փոխառութեան խնդիրները կ'ընծայեն։ Սակայն պատշաճ չէ երկրորդական ամէն խնդրի մէջ Տէրութեան զանազան գործերը քննադատել։ Երկու պատճառներով կ'առաջարկուի մեզի փոխառութեան կնքումը։ Մէկը կարգ մը զեխութեանց տեղի ունենալը և միւսն ալ յետնեալ հասոյթներու չգանձուիլը։ Կառավարութիւնը, զեխութիւն ըրած ըլլայ թէ ոչ, պէտք է իր պարտքը վճարէ։ Վճարելու համար պէտք է փոխառութիւն մը ընէ։ Յետնեալ հասոյթներով կարելի չէ պարտք հատուցանել։ Եթէ հին դրութեամբ ըսենք թէ պարտքերը պիտի վճարենք երբ մեր առնելիքները գանձենք, այդ պարագային ոչնչացուցած կ'ըլլանք Տէրութեան վարկը, որ ոգեւորուելու վրայ է։ Մեծ յաջողութիւն մը կը նկատեմ տոկոսին հարիւրին եօթէն վեցի զեղչուիլը. մանաւանդ կը շնորհաւորեմ ելմտացոյցի յանձնաժողովը որ յաջողած է առանց երաշխաւորութեան կնքել փոխառութիւնը։ Տոկոսի սակը զեղչուելն ալ արդիւնք է Տոյչէ Օրիէնդ Պանքին կողմէ կատարուած մրցումին։ Օսմ. Պանքային ունեցած նախամեծարութեան իրաւունքին գալով, այդ խնդիրը չատ փափուկ է և կարելի չէ հակիրճ կերպով քննել։ Կ'եզրակացնեմ թէ պէտք է ընդունիլ ելմտացոյցի յանձնաժողովին ծրագիրը։»

Ապա խօսք առաւ Պրուսայի երեսփոխան Էօմէր Ֆէվզի էֆ. և ըսաւ.

«Եթէ կառավարութիւնը կրնայ ուրիշ կերպով հոգալ իր դրամական պէտքերը, հարկ է ետ կենալ այդ փոխառութենէն։ Զեխութիւնը կը շարունակուի։ Ազգը աղքատութեան մէջ է։ Եւ սակայն կառավարութիւնը նոր փոխառութիւն մը կնքած է, առանց հարցնելու Երես. Ժողովին։ Միթէ ժողովուրդը կրնա՞յ ամսական 230000 ոսկի վճարել մայրաքաղաքի պաշտօնեաներուն համար։ Մսխումներէ զգուշանալով է որ մեր վարկը պիտի բարձրացնենք։ Եթէ նոր պարտքեր չընենք, մեր վարկը այն ատեն պիտի բարձրանայ։ Կ'ըսուի թէ յառաջիկայ տարուան ելմտացոյցը, զոր ոչ ոք տեսած է, երեք միլիոն ոսկի բաց ունի։ Ուրեմն այդ նոր փոխառութեամբ բացը մէկ միլիոն ոսկի պիտի աւելնայ։ Տեղեկագրին մէջ նշանակուած է որ մեծ գումարներ պիտի զրկուին նահանգները։ Ուրեմն երկիրը աղքատ է։ Այս պայմաններուն մէջ պիտի դադրի՞ զեխութիւնը ի նպաստ Կ. Պոլսոյ։ Եւ յետոյ, եթէ կառավարութիւնը ջանայ գանձելու յետնեալ տուրքերը, որոնք երկուքուկէս միլիոն ոսկիի կը հասնին, այն ատեն կէս միլիոն ոսկիի փոխառութեան մը միայն պէտք պիտի ունենանք։ Դրամի խնդրոյն մէջ մեր մեծամեծներուն կողմէ հայրենասիրական ամենափոքր արարք մը իսկ չտեսանք։ Պերճ կեանք մը կը վարեն։ Չենք ընդունիր որ փոխառութիւն մը կատարուի այս պայմաններուն մէջ։ Այլ եւս ձանձրացանք գաւառներէն գանգատագիրներ ստանալով։ Չենք գիտեր թէ ի՛նչ պատասխանելու է։»

Ատենաբանին խօսքերը ծափահարուեցան։ Սելանիկի երեսփոխան Գարասօ էֆ. խօսելով ըսաւ թէ սկզբունքով հակառակ չէ փոխառութեան, այլ անոր ձեւը կը քննադատէ։ Ըսաւ թէ Բարիզի քաղաքը Օսմ. Կայսրութեան ամբողջ ունեցածէն աւելի պարտք ունի։ Ծախքերը խօսքով չեն ըլլար։ Գարասօ էֆ. յարեց թէ հարիւրին վեց տոկոսը չատ է։ Երկրին ներկայ վիճակին մէջ գանձը կրնար աւելի աժան տոկոսով դրամ գտնել։ Երեսփոխանը ընդարձակօրէն խօսեցաւ փոխառութիւն կնքելու եղանակներուն և այն գործառնութեանց վրայ զորս պանքաները կը կատարեն՝ անհրաժեշտ եղած գումարները ստանալու համար։ Գարասօ էֆ. յարեց թէ առաջարկուած մէկ միլիոն ոսկին հարիւրին վեց տոկոսով փոխ առնելով եթէ հարիւրին եօթը տոկոսով եղած պարտքին հետ հաշուակցուի, հարիւրին մէկ կը շահուի։ Ատենաբանը առաջարկեց ընդունիլ փոխառութեան ծրագիրը։ Գարասօ էֆ.ի խօսքերը ծափահարուեցան։ Ատենապետը նկատելով որ վիճաբանութիւնները այլեւս բաւական են, քուէի դրաւ և մինչեւ քուէարկութեան աւարտումը, ձեռնարկուեցաւ ներկայացուած ծրագիրներուն ընթերցմանը։

Ընդունուեցաւ Գոնիայի երեսփոխան Մէհմէտ Վէհպի էֆ.ի հարցապնդումը թէ նոյն նահանգին մէկ քանի մզկիթներուն նորոգութեանը ինչու հոգ չի տարուիր։ Ծրագիրներու յանձնաժողովին յղուեցաւ Պիղայի երեսփոխան Տօքթ. Արիֆ Իսմէթ պէյի առաջարկութիւնը՝ փութով օրինագիծ մը պատրաստելու, որպէս զի սահման մը դրուի քաղաքային հանգստեան թոշակի սնտուկին կողմէ տրուելիք ամսաթոշակներուն։ Պասրայի երեսփոխան Թալիպ պէյ կ'առաջարկէր Պարսից ծոցին և հնդկական Ովկէանոսին մէջ օսմ. հպատակներու կողմէ որսացուած մարգարիտները տուրքի մը ենթարկել՝ որսորդները ծովահէններու դէմ պաշտպանելու պայմանով։ Այս առաջարկութիւնը յղուեցաւ ելմտական յանձնաժողովին։ Միանգամայն ձեռնհաս յանձնաժողովին յղուեցաւ նոյն երեսփոխանին առաջարկութիւնը՝ հեռագրական հաղորդակցութիւն մը և չոգենաւային արագ երթեւեկութիւն մը հաստատելու Պասրայի և Նէճտի եզերքներուն միջեւ՝ Էլ-Քաթիֆ, Էլ-Քուդուր են.։

Այդ միջոցին փոխառութեան ծրագրին համար կատարուած քուէարկութիւնը աւարտած ըլլալով, փոխառութեան ծրագիրը 20ի դէմ 167 քուէով ընդունուեցաւ։

Իզմիրի երեսփոխան Սպարթալեան էֆ. առաջարկեց խորհրդարանական յանձնաժողով մը կազմել, որ քննէ օտար ընկերութեանց կանոնները, իրաւունքները, մենաշնորհները եւայլն։ Եթէ անկարելի ըլլայ այդ մենաշնորհներու զանազան կէտերը փոխել, պէտք է միւս պայմանները փոխել օգտուելով մեծ տէրութեանց այս միջոցիս ցոյց տուած լաւ տրամադրութիւններէն։ Փոխադրութեան սակացոյցեր ու օրէնքները չուտով բարեփոխել։ Մաքսային միջոցներ ձեռք առնել՝ երկրագործները պաշտպանելու համար։ Օտար դրամներու շրջաբերութիւնը արգիլել և օսմ. դրամներուն սակը միացնել երկրին ամէն կողմերուն մէջ։ Այս ծրագիրը ընդունուելով առեւտրական յանձնաժողովին յղուեցաւ։ Սպարթալեան էֆ. նաեւ առաջարկեց Համիտիէ հեծելագունդերը վերցնել և Անատոլըի մէջ ալ գործադրել Ռումէլիի նահանգաց ոստիկան-զինուորներու, գիւղի պահապաններու դրութիւնը եւայլն. միանգամայն հեռաւոր նահանգներու մէջ արմտիքներու մաքսը ջնջել։ Այս առաջարկութիւնները մերժուեցան։ Հանրօգուտ շինութեանց յանձնաժողովին յղուեցաւ 32 երեսփոխաններու առաջարկութիւնը՝ Անատոլըի մէջ հաղորդակցութեան ճամբաներ ու երկաթուղիներ շինելու մասին։ Սըվազի երեսփոխան տօքթ. Տագաւարեան էֆ.ի առաջարկութիւնը՝ երկրագործութեան մասին, ընդունուեցաւ և որոշուեցաւ ձեռնհաս պաշտօնարանէն տեղեկութիւն ուղել։ Ամասիոյ երեսփոխանին հարցումը, թէ Սըվազի նահանգին առողջութեան ու թշուառութեանը մասին ի՛նչ միջոցներ ձեռք առնուած են, մերժուեցաւ։ Մերժուեցաւ Պաղտատի երեսփոխանին առաջարկութիւնը, նահանգին իշխանութեանց կողմէ տեղական լեզուն գործածուելու մասին։

Երրորդ գումարում.— Քիչ մը հանգիստէ ետքը ատեանը բացուելով կարդացուեցաւ եպարքոսական գիր մը, որով Ժողովին կը հաղորդէր Կ. Պոլսոյ յետընկալ տուրքերուն գանձման կանոնագիրը, որ ելմտական յանձնաժողովին յղուեցաւ։ Իզմիրի գաւառին մէջ կեղծ իլմիւխապէրներուն միջոցաւ չատ մը հողեր ու կալուածներ փոխանցուելու խնդրոյն համար տրուած ծրագիրը յղուեցաւ ձեռնհաս յանձնաժողովին։ Ուրիշ զանազան ծրագիրներ ընդունուելէ կամ մերժուելէ ետքը, ատեանը փակուեցաւ ժամ 11ը անցած։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԽԱԹԹԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ.— Այսօր, Եպարքոսը, Նախարարաց Խորհուրդի գումարումէն առաջ, Երեսփ. Ժողովին երթալով, պիտի կարդայ Սուլթանին Խաթթը Հիւմայունը, որով երկու ամիս ալ կ'երկարաձգուի Խորհրդարանին առաջին նստաշրջանը։ Պալատան առաջին քարտուղար Ճէվատ պէյ անցեալ օր, Եպարքոսին ապարանքը երթալով, այս մասին խորհրդակցութիւններ կատարեց։ Սուլթանը այս անգամ անձամբ ներկայ չպիտի գտնուի Խաթթը Հիւմայունի ընթերցման։

ԾԵՐԱԿՈՅՏԻ երէկուան նիստին մէջ քուէարկուեցաւ 1908ի փոխառութեան օրինագիծը, երկուքի դէմ ձայներու ստուար մեծամասնութեամբ։ Այդ օրինագիծը Եպարքոսին յղուեցաւ՝ Սուլթանին վաւերացման ենթարկուելու համար։ Երեսփ. Ժողովին քուէարկած բարեփոխման առաջարկները ամբողջութեամբ ընդունուեցան Ծերակոյտին կողմէ։ Եգիպտոսի մէջ կազմուած Հայ Սահմանադրական Ռամկավար կուսակցութիւնը նամակով մը Ծերակոյտին շնորհակալութիւն յայտնած էր, Խորհրդարանին բացման առթիւ Ծերակոյտին կողմէ գահաճառին տրուած պատասխանին համար, որ պատմական ճշգրտութիւնը ունէր և ազգին շահերը կը պաշտպանէր։ Ծերակոյտը երէկուան նիստին մէջ որոշեց Հայ Սահմանադրական Ռամկավար կուսակցութեան նախագահին հեռագրով շնորհակալութիւն յայտնել՝ իրեն նկատմամբ ցոյց տրուած վստահութեան համար։

ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Դատական Նախարար Մանասդըրզատէ Րէֆիք պէյի մահուամբ բաց կը մնայ Երեսփ. աթոռ մը։ Բ. Դրանէն գրուած էր Ծերակոյտին որոշելու [illegible] նոր ընտրութեան եղանակին մասին։ Ծերակոյտը երէկ մինչեւ ուշ ատեն այդ խնդրով զբաղեցաւ։ Ինչպէս յայտնի է, այդ խնդրին մէջ երեք կէտեր կան։ Ա. Աւելի վար քուէ չահող ընտրելիներու իբր երեսփոխան ընդունուիլը կամ չընդունուիլը։ Բ. Երկրորդ կարգի ընտրողներուն նոր երեսփոխան մը ընտրելու իրաւունք ունենալը կամ չունենալը։ Գ. Երկրորդ կարգի ընտրողներու նորոգ ընտրութեան պէտք ըլլալը կամ չըլլալը։ Ծերակոյտին մէջ առաջին կէտը չընդունուեցաւ միաձայնութեամբ։ Միւս երկու կէտերուն վրայ երկար վիճաբանութիւններ եղան։ Ի վերջոյ, մինչեւ ուրբաթ որոշում մը տալու համար, խնդիրը յանձնուեցաւ երրորդ յանձնաժողովին, որուն կը նախագահէ Մուխթար փաշա։ Կը կարծուի թէ երկրորդ կէտն ալ պիտի մերժուի։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ.—Երէկ ծանուցած էինք թէ Ռուսիա չէ ընդունած Թուրքիոյ առաջարկը փոխարինութեան մասին, և թէ կարգադրութեան նոր եղանակ մը առաջարկած է։ Բ. Դուռը հարկ եղած հրահանգները յղեց արտաքին գործոց նախարար Րիֆաթ փաշայի թէ ի՛նչ ընթացքի պիտի հետեւի ռուսական նոր առաջարկին հանդէպ։ Րիֆաթ փաշա ընդարձակ հեռագիր մը ղրկած է, հաշուական մանրամասնութիւններ պարունակող։ Այսօր պատասխան պիտի տրուի այդ հեռագրին։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ Պոլսոյ կողմը իր մասնաճիւղը պիտի հաստատէ Սէրվիչէն տպարանի նախկին չէնքին մէջ, որ 700 ոսկիի վարձուած է։ Այդ չէնքը Ցունաց Հիւանդանոցի սեփականութիւնն է։

ՎԻՆԵՐ ՊԱՆԿ ՖԵՐԱՅՆԻ տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ հանրութեան թէ Բերայի ճիւղին գրասենեակը պիտի բացուի մարտ 2/15ին։ 5—1

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Իր անունը արդարացնող մարդ մը չերեւար ներքին գործոց նախարարութեան միւսթէշարը, Ատիլ պէյ։ Ասիկա թէեւ արդէն հաստատուած պարագայ մըն էր, սակայն Զօհրապ էֆ.ի և իր մէջ տեղի ունեցած երէկուան տեսակցութիւնը ապացուցուց թէ Ատիլ պէյ ինչպէս կ'ըմբռնէ ատալէթ ըսուած բանը։ Անիկա ինչպէս կ'ըմբռնեն առ հասարակ բոլոր Թուրքերը, թրքական խողովակին մէջէն։

Բայց երէկ Ատիլ պէյ գործ ունէր մարդու մը հետ, որ սովորաբար կատակներ չ'ըներ երբոր խնդիրը արդարութեան վրայ է։ Ճիշդ այս էր արդէն պատճառը որ հայ երեսփոխանն ու Ատիլ պէյ առին տուին իրարու և միւսթէշարը իր գոյնը դուրս տուաւ։ «Ես, ըսաւ, սուտ զրոյցներու հեղինակներն ու օսմ. զանազան տարրերը իրարու դէմ հանել ուզողները պատժելու կողմն եմ։»

Կը տեսնե՞նք սա մարդուն հոգեբանութիւնը. մի՛շտ սուտ զրոյց, այսինքն միշտ անհիմն նկատելու ճիգ մը բոլոր այն հարստահարութեանց լուրերը, որոնք Հայաստանի ամէն կողմերէն ամէն օր կուգան։ Տէրութեան պաշտօնաթերթին ուղղակի բերանը կը հանդիսանայ միւսթէշարը՝ երբոր սանկ մէկ ջուրով սուտը կը հանէ անուոր եղեռնագործութիւնները որոնք անպատուհաս կը շարունակուին հայաբնակ գաւառներուն մէջ։ Միւսթէշարը՝ հին դրութեան հաւատարիմ հետեւողն է. իրեն համար անզորրութիւնը միայն կը տիրէ Հայաստանի մէջ և բոլոր ըսուածներն ու գրուածները անհիմն զրոյցներ են, և այդ զրոյցներուն հեղինակներն ալ մէկ նպատակ միայն ունին, օսմ. ցեղերն իրարու դէմ հանել, ոճի՛ր որ ամենաբուռն պատիժի արժանի է։

Սուտ զրո՞յց մի. այո, Հայաստանի խալամ խուժանը ամէն ատեն սուտ զրոյցներ յօրինելու հետամուտ է՝ երբ բնակակից քրիստոնեայ ցեղը ուզած ատենը ջարդելու համար։ Զէյթունցիներուն մասին յերիւրուած առասպելը մէջտեղն է. կեսարիոյ արիւնկզակ թիւրք խուժանը մէկ անգամէն հրապարակ նետեց զայն որպէս արդարացուցիչ փաստ Հայը ջարդելու։

Կարելի է հարցնել Ատիլ պէյի թէ Հայաստանէն սա վերջին հինգ ամիսներու միջոցին եկած լուրերէն ո՞րը սուտ ելաւ։ Բոլորն ալ ստուգուած, հաստատուած իրողութիւններ էին։ Վերջին մէկ ամսուան մէջ, Պոլսոյ հայ մամուլին հրատարակած հարստահարութիւններու տեղեկագրութիւնները տոքիւմանթէ են միայն, և եթէ կայ ստութիւն մը՝ Թագվիմը Վաքաիին հերքումներն են, որ հոս կը պատրաստուին, գրասենեակի մը չորս պատերուն մէջ։

Իրողութիւնները տեսնելու կամաւոր այս կուրութիւնը, — ամէն ժամանակի մէջ սովորական վիճակ մը Թուրքիոյ ղեկավարներուն վրայ, — խաբել խաբխբելու դրութեան շարունակութիւնը Սահմանադրական ռէժիմին տակ եւ, ափաշքեարէ ճշմարտութիւնները խեղաթիւրելու, գործուած ոճիրները ծածկելու, եղեռնագործ կառավարիչները հովանաւորելու և տանջուած ժողովուրդին բողոքները խեղդելու ճրապարտ կամեցութիւնը դեռ իր ամբողջ ուժգնութեամբը կը տիրապետէ կառավարական ներկայ կազմակերպութեան մէջ։ Ահա՛ Ատիլ պէյ ինչպէս դուրս տուաւ իր գոյնը, որ չատերու ծանօթ էր արդէն. Նոյն «պիտի ընենք, կ'ընենք կոր»ի դրութիւնը։

Մուշի միւթէսարըֆը, նախկին ոճրագործ սրիկայ մը, տակնուվրայ կ'ընէ կոր իրեն յանձնուած քաղաքը. ամբոխին կիրքերը կը հրահրէ, ատելութեան զգացումները կը սրէ, կը պտտի ամէն կողմէ. ո՞վ է մտիկ ընողը։ «Չենք կրնար անմիջապէս պաշտօնանկ ընել, կ'ըսէ Ատիլ պէյ, Թուրք խուժանը կը բարկանայ։» Միշտ այս անսանձ խուժանն է որ մեր աչքը կը խոթեն, և փոխանակ զայն զսպելու միջոցները ձեռք առնելու աղէտալի և վճռական կերպով, անոր վայրենի տրամադրութիւնները չոյել փայփայելու անօրէն և ապօրէն քաղաքականութեան կը հետեւուի։

Բայց եթէ Մուշի միւթէսարըֆը փոխելը այդ երկրին խաղաղացման համար անհրաժեշտ է, նոյնքան և աւելի անհրաժեշտ է փոխել Ատիլ պէյի պէս բարձր պաշտօնատար մը, որ, հին ռէժիմի գաղափարներով տոգորուած, Սահմանադրութեան շունչն ըմբռնելու անկարող, միանգամայն, նեղսահայեաց, իր գրաւած պատասխանատու դիրքին բերմամբ չատ աւելի ծանր կերպով կը վնասէ այս երկրին սահմանադրական կերպով կառավարուելուն քան ոև է միւթէսարըֆ մը, որուն վնասը իր կառավարած շրջանակին մէջ կը սահմանափակուի գոնէ։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԵԶԻՏՆԵՐՈՒ ՄԻՐ ՇԷՅԽ ԻՍՄԱՅԻԼ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Եզիտներու Միր Շէյխ Իսմայիլ, որ Մուսուլի կողմերը գտնուող և մօտաւորապէս 20—22,000 Եզիտներու ցեղապետն՝ Ատի փաշայի որդին է, վերջերս Սահմանադրութեան ազատութիւններէն օգտուելով իր հօր հրամանով այցելեց ցեղապետ Ատի փաշայի հովանաւորութեան ներքեւ և Ռուսաստանի մէջ գտնուող Եզիտներուն, թէ քարոզելու և թէ Էջմիածին այցելելու համար։ Միր Շէյխ Իսմայիլ նախ այցելեց Կարսի կողմերը գտնուող Եզիտներուն և չորս օր հոն մնալով թէ՛ քարոզեց և թէ հրամայեց որ ասկէ վերջ բոլոր Եզտի երկսեռ մանուկները Հայոց վարժարանները յաճախեն և սորվին հայերէն լեզուն։ Ցետոյ անցաւ Էջմիածին և վեց օրի չափ եւս հոն մնալով այցելեց Մայրավանքին այլ և այլ կողմերը, վանքերը, թանգարանը, և ի յիշատակ իր այցելութեան Եամանի թանկարժէք գորգ մը նուիրեց, իսկ Ս. Զուարթնոց եկեղեցիին պեղումներուն ի նպաստ դրամական նուիրատուութիւն մը ըրաւ։ Միր Շէյխ Իսմայիլ Տեղակալէն յանձնարարագիր մը ստանալով, ուղղուած Վեհ. Կաթողիկոսին, անցաւ Պաթում, անկէ Տրապիզոն, ուր տեսակցութիւն մը ունեցած է տեղւոյն առաջնորդ Տ. Եմմանուէլ վրդ.ի հետ և խնդրած է մասնաւորաբար որ իր թեմին Հայերուն յանձնարարուի որ պաշտպան կանգնին նոյն վայրերուն մէջ գտնուող Եզիտներուն և թոյլատրեն անոնց յաճախելու Հայոց ազգ. վարժարանները ու ջանան գրել կարդալ սովրեցնելու անոնց։ Եմմանուէլ վրդ. սիրալիր ընդունելութիւն մը ընելով Եզիտներու հոգեւոր պետին և ցեղապետ Շէյխ Իսմայիլի խոստացեր է իր թեմականներուն հարկ եղած յորդորները ուղղել, որպէս զի ասկէ վերջ հոգածու գտնուին Եզիտներու երկսեռ մանուկներու դաստիարակութեան։

Միր Շէյխ Իսմայիլ երէկ Տրապիզոնէն մայրաքաղաքս ժամանեց և ուղղակի Ազգ. Պատրիարքարան գնաց թարգմանի մը հետ, քանի որ միայն քիւրտերէն, քիչ մը Թուրքերէն և հազիւ մէկ քանի բառ հայերէն գիտէ։

Նախ այցելեց Տեղապահ Սրբազանին և իր յանձնարարագիրները ներկայացուց, ուրկէ վերջ այցելեց Պատրիարքարանի միւս դիւանները և առայժմ պիտի մնայ Երուսաղէմատուն։ Այսօր Միր Շէյխ Իսմայիլ Սկիւտար երթալով պիտի ներկայանայ Վեհ. Կաթողիկոսին և Տեղակալին գիրը պիտի մատուցանէ։ Յիշեալ ցեղապետին ամենամեծ փափաքն է և արդէն ատոր համար է որ ճամբայ ելած և Էջմիածին գացած է, խնդրել ընդհանուր Հայոց Ս. Կաթողիկոսէն որ իր հոգեւոր իրաւասութեան տակ առնէ Եզտիներու ցեղը, քանի որ ամէն կերպով համոզուած են որ տգէտ, անուս ու աղքատ մնացած Եզտի ցեղը միայն Հայերուն շնորհիւ պիտի կարենայ առաջնալ։ Միր Շէյխ Իսմայիլ պիտի ընէ այն ինչ որ հրամայէ Վեհափառը, որուն մասին այնքան խոր պատկառանք ունէր, ինչպէս յայտնի կ'ըլլար երէկ, երբ ամէն անգամ «Հայրիկ» կամ «Վեհափառ» կ'արտասանէր։

Միր Շէյխ Իսմայիլ հազիւ 27 տարեկան, բարձրահասակ, թխադէմ և չատ հաճելի ու համակրելի երիտասարդ մըն է։ Իր վրայ անապատի զաւակներուն հովը կայ, ազատ, անկաշկանդ մեծցած լեռան զաւակի հովը։ Ուշիմ է ու խելացի։ Իր տարազը այդ կողմերու բոլոր ցեղապետներուն սովորական տարազն է. կապոյտ պարեգօտ մը, ոսկեհուռ մաշլախ մը և քէֆիյէ մը գլուխը՝ ադամանդակուռ կապով մը կապուած։

Վայրկեան մը թարգմանին միջոցաւ կը խնդրեմ իրմէ մէկ քանի տեղեկութիւններ տալ Եզիտներու մասին։

—Ի՞նչ պիտի ընէք հոս, կը հարցնեմ։

—Նախ Վեհափառին պիտի այցելեմ և յետոյ Երուսաղէմ ուխտի պիտի երթամ. իսկ անկէ վերջ իմ փափաքս է և արդէն ատոր համար Պոլիս եկած եմ, պետական վարժարան մը յաճախել մէկ քանի տարի և սորվիլ թուրքերէն, հայերէն և ֆրանսերէն լեզուներուն։ Ասիկայ իմ փափաքս է սակայն, բայց ամէն պարագայի մէջ Վեհ. Կաթողիկոսին հրամանացը համաձայն պիտի շարժիմ։

—Հոս ձեր ուսումը կատարելագործելէ վերջ ի՞նչ ընելու մտադրութիւն ունիք։

Անապատի այդ ուշիմ զաւկին գեղեցիկ ու խոշոր աչքերը շողացին վայրկեան մը, և դառնալով ինծի.

—Պիտի վերադառնամ իմ ցեղիս մօտ, որ այնքան տգէտ ու աղքատ մնացած է մինչեւ այսօր և ինծի հետ օգնականներ առնելով պիտի բանամ վարժարաններ, վերջապէս ամէն զոհողութիւն պիտի ընեմ որ մեր ցեղն ալ ելլէ իր տգիտութեան խորերէն։

—Դուք գիր չունի՞ք։

—Երբե՛ք. գիր չունինք. իսկ ուրիշ լեզու չսովրելու պատճառն ալ մեր հին, չատ հին ցեղապետներէն մէկուն դրած բանադրանքն է. այդ ցեղապետը սպառնացած է անիծել այն Եզիտը որ ո և է լեզու պիտի սովրի։ Իմ ճամբորդութեանս գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ այդ էր, որպէս զի քակեմ այդ անէծքը։ Նոյն պաշտօնով և միեւնոյն ատեն կրթութիւն ստանալու համար Վան, Տիգրա-

Նակերու և Հալէպ մեկնեցան իմ հօրեղբօրորդիներս։

—Ո՞ւր կ'աղօթէք դուք. մզկիթ կ'երթա՞ք։

—Մենք ո՛չ մզկիթ ունինք և ոչ ալ մզկիթներու մէջ կ'աղօթենք. մենք Հայոց եկեղեցին կ'երթանք, եթէ օտար երկրի մէջ գտնուինք, իսկ մեր Մուսուլի մէջ Եզիտիները կ'աղօթեն բացօթեայ վայրերու մէջ, առտուն դէպի արեւի ելքին կողմը և իրիկունը մայրամուտին կողմը։ Մի՛շտ դէպի արեգակին։

—Քրիստոս կը ճանչնա՞ք։

—Այո, Քրիստոս կը ճանչնանք նախ իբրեւ մարգարէ, որ Եղիա մարգարէի կերպարանքով եկաւ և յետոյ եկաւ իբրեւ Աստուած. երկուքն ալ միեւնոյնն են սակայն, ինչպէս որ երկու լուցկիներ թէեւ առանձին առանձին կը վառին, բայց նոյն լոյսը ունին։

Եւ ուշիմ երիտասարդը երկու լուցկի վառեց, խօսքը գործքին միացնելով։

Միր Շէյխ Իսմայիլ իր խօսակցութեան միջոցին կը գործածէր հայերէն բառեր մաքուր արտասանութեամբ, ինչպէս. «Թանգարան», «Հայրիկ», «Վեհափառ»։ Կը բաժնուիմ. Եզիտիներու Շէյխին շնորհակալութիւն յայտնելով իր տուած տեղեկութիւններուն համար, երբ կը մեկնէի, խնդրեց ինձմէ որ Արեւելքի այս թիւէն հատ մը ղրկեմ իր հօրը, Աւտի փաշայի, որ թարգմանել տալով պիտի ուրախանայ։ Գ. Թ.

ՋՈՒԼՈՒՄԻ ԵՐԿՐԷՆ

ՄՈՒՇԻ ՎԻՃԱԿԸ

ԳՐ. ԶՕՀՐԱՊ ԵՒ ՄԻՒՍԹԷՇԱՐ ԴԷՄ ԴԷՄԻ

Ինչպէս օրը օրին ծանուցած էինք, Մուշի Թուրքերու և Հայերու միջեւ մեծ չփոթութիւններ յառաջ եկած էին, հայ կնոջ մը իսլամացման խնդրին առթիւ և նոյն իսկ տեղւոյն թոյլ ու ապիկար կառավարչին պատճառաւ կարգ մը իսլամներ համարձակեր էին յարձակիլ առաջնորդարանին վրայ։ Երէկ հետեւեալ հեռագիրը հասաւ մեզի տեղւոյն Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ստորագրուած, ինչ որ ա՛լ աւելի կը հաստատէ Մուշի վիճակին ծանրութիւնը։ Ահաւասիկ այդ հեռագիրը.—«Մուշի դրութիւնը վտանգաւոր է։ Հայոց խանութներն ու վարժարանները գոց են։ Կառավարչին րէաքսիօնէր ընթացքին պատճառաւ Հայերը սարսափի մէջ են։ Պէտք եղած տեղերը դիմեցէք. ԿԱՅԾԱԿ»։ Այս և ուրիշ գաւառական այլ և այլ խնդիրներու առթիւ Զօհրապ, Տէրսիմի երեսփոխան Լութֆի և Խարբերդի երեսփոխան՝ Ասըմ և Զիա էֆ.ները գացին Մեծ-Եպարքոսին։ Նախ Խարբերդի գօմանտան Սալիհ փաշայի պաշտօնանկութիւնը պահանջեցին։ Խօսք տրուեցաւ փոխել գօմանտանը և մէքթուպճին։ Զօհրապ յետոյ միւս երեսփոխաններուն հետ այցելեց խորհրդական Ատիլ պէյին. որ կարգ մը չքմեղացնող բացատրութիւններ տուաւ Մուշի կրօնափոխ Հայուհիին խնդրի մասին և ըսաւ թէ վեց տարի առաջ կրօնափոխ եղած է. բայց Զօհրապ դիտել տուաւ թէ՝ բռնապետութեան ժամանակ կատարուած է և թէ կինը բռնի իսլամացուցեր են և նոյն իսկ այս պատճառաւ քաղաքին խանութներն ու դպրոցները գոցուած են, ինչ որ կապացուցանէ թէ՝ ճնշումը ո՛չ միայն Հայ կնոջ, այլ և Հայ տարրին վրայ կը ծանրանայ. ուստի ուղիղ չէ ըսաւ, Զօհրապ էֆ., երբ միւսթէշարը կը յայտարարէ թէ՝ կինը մէճլիսը իտարէին մէջ ընդունած է իսլամութիւնը. Ատիլ պէյ որ միշտ իր կողմը կը տաշէր ըսաւ որ եթէ առաջնորդարանի մէջ ըլլար ճնշում պիտի բանեցնէին. իբր թէ կառավարութեան բրածը ճնշում չէ։ Զօհրապ էֆ. յետոյ պահանջեց որ անմիջապէս պաշտօնանկ ըլլայ Մուշի միւթէսարըֆը, որ ամէն կերպ հակասահմանադրական ընթացքներու մէջ գտնուելէ զատ «իֆթիրայի» դատ բանալու ալ կը համարձակի տեղւոյն Հայ և Հայ-Հռոմէական առաջնորդներու դէմ։ Այս միջոցին բաւական խիստ միջադէպ մը ծագեցաւ միւսթէշարին և Զօհրապի միջեւ։ Ատիլ պէյ յարած ըլլալով որ սուտ տեղը ապահովութիւնը խանգարուած ցոյց տուող անձերը պէտք էր իբրեւ գրպարտիչ դատարաններու յանձնել, Զօհրապ էֆ. ամէն տեսակ զեղծումներու նպաստաւոր եղող այս տեսութեան դէմ ամենայն կերպով բողոքեց և ըսաւ որ ասոնք հին րէժիմի մէջ միայն կ'անցնէին և ինք ալ հին օրերու մէջ Մարաշի կառավարիչին դէմ Թէմիզի դատարանին առջեւ արդարացի գանգատներ յայտնած ըլլալուն առթիւ, անձնապէս իբրեւ «միւֆթերի» ամբաստանուած էր։

Զօհրապ զգուշացուց կառավարութիւնը ասանկ ձախորդ դրութեան մը հետեւանքէ։ Յետոյ Ատիլ պէյ յայտարարեց թէ Մշոյ իսլամացած հայ կինը, ուրիշ քաղաք մը պիտի ղրկուի և նոր հարցաքննութեան մը պիտի ենթարկուի։ Իսկ Մուշի մէջ տիրող վախը փարատելու համար ամենախիստ հրահանգներ տրուած են Վալիին, աւելցնելով որ եթէ միւթէսարըֆը անբաւական նկատուի, վիլայէթէն կարող մէկը Մուշ ղրկուի։

Մուշի կացութիւնը յայտնող հեռագրին մէկ պատճէնն ալ Խորհրդարանի Նախագահին եկած էր, որ Հայ երեսփոխաններու դիմումին վրայ երէկ Եպարքոսին ղրկեց դէր-նախագահ Թալէաթ պէյը, որ Բ. Դուռ երթալով ամբողջ Մուշի խնդիրը պարզեց, յայտնելով որ կառավարիչը պաշտօնանկ ըլլայ, իբր անկարող ու հին գլուխ։ Վարչապետը յայտնեց թէ՝ հարկ եղած խիստ հրամանները տուած է. սակայն հիմայ անմիջապէս կառավարչին պաշտօնանկութիւնը գէշ կ'ազդէ Իսլամ ժողովուրդին վրայ. բայց քանի մը օր վերջ պիտի փոխէ այդ կառավարիչը։ Մուշի երեսփոխան Գեղամ էֆ. ալ երէկ դիմեց վարչապետին և խնդրեց պաշտօնանկ ընել կառավարիչը և անոր տեղ փոխանորդ կարգել տեղւոյն ընդհ. դատախազ Մէհմէտ էֆ.ն։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՄԷԿ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆԸ

«Գաւառ. Ազգ. վարչութեանց կողմէ հետզհետէ ուղղեալ զանազան գրերով կը ծանուցուի որ տեղական իշխանութեանց կողմէ ձեռնարկուած է Մալիյէի յառաջիկայ 1325 թուականին զինուորական տրոց բաշխման գործողութեանց, և կը պահանջուի ըստ առաջնոյն երեք կամ երկու անձինք նշանակել բաշխման յանձնաժողովին անդամակցելու համար, և դիտել տրուելով որ Օսմ. Սահմանադրութեան վերահաստատութեամբ քրիստոնեաներն ալ զինուորագրութեան ենթարկուած են, հրահանգ կը խնդրուի այս մասին.

«Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Քաղաք. ժողովը արդէն խնդիրն ուշադրութեան առած՝ յարաբերութեանց մէջ է այս մասին կայս. կառավարութեան հետ, հետեւաբար ըստ որոշման Քաղաք. ժողովոյ, կ'հրաւիրենք, գաւառ. ազգ. վարչութիւններն որպէսզի հաճիք սպասել որոշ հրահանգներու եւ ո և է գործողութիւն չը կատարել մինչեւ այն ատեն, և եթէ նոր հետապնդում տեսնէք՝ ուղղակի հեռագրել Օսմ. Երեսփ. ժողովոյ վսեմ. Նախագահին թէ՝ պատրաստ ըլլալով զինուորագրութեան, զինուորական տուրք չենք կարող վճարել, և այդ դիմումը հաղորդել նաեւ Ազգ. Պատրիարքարանի։

Մնամք աղօթարար
Պատրիարք Կ. Պոլսոյ
ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
24 Յունուար 1909

* * *

Այս Շրջաբերականը Քաղաք. Ժողովոյ որոշման համաձայն ղրկուած ըլլալով բոլոր գաւառները, այժմ սկսած է հետզհետէ թէ՛ Պատրիարքարան և թէ Խորհրդարան հասնիլ բազմաթիւ հեռագիրներ և ընդարձակ գրեր, որոնք կը յայտնեն թէ կառավարութիւնը ամենայն խստութեամբ կը շարունակէ հաւաքել զինուորական տուրքը։ Չենք գիտեր թէ Քաղաք. Ժողովը երբ գաւառի Հայերուն կը յանձնարարէ զինուորական տուրք չի տալ, ինք հոս միջոցներ ձեռք առա՞ծ է՝ կառավարութեան մօտ։

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ԼԵՎԸՆԴ ՀԵՐԸԼՏ

«Լ. Հէրըլտ» կարեւոր խմբագրականով մը կը խօսի սա խնդրոյ մասին թէ ի՞նչ պէտք է ըլլայ Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութեան ուղղութիւնը։ «Լ. Հէրըլտ» նախ կը խօսի այս առթիւ մեզի՝ Հայերուս մասին, ըսելով թէ այնքան տառապեցան ու չարչարուեցան, փոխանակ երջանկանալու, փոխանակ բարգաւաճելու։

Նախ Հայաստան մը ունինք, — երկիր մը որուն ճակատագիրը շատ անգութ կը թուի ըլլալ։ Ռուսիա կրնա՞յ այդ կողմէ քաղաքական նկատումներ ունենալ։ Չենք կարծեր. բայց միակ լաւագոյն միջոցը՝ ռուսական ո և է ձգտում վարելու համար, ամէն բանէ առաջ, միանգամ ընդմիշտ «երջանիկ Հայաստան»ի մը վրայ, մտածելն է։ Հայը ունի իր պատմութիւնը, փառաւոր անցեալ մը և, ափսո՜ս, անլուր հալածանքներու աննկարագրելի շարք մը, հալածանքներ՝ որոնց համար Եւրոպան աւելի պատասխանատու է քան Քիւրտերը, հալածանքներ՝ անարդարանալի մանաւանդ անո՛ր համար որ «Հայաստանը կը բաղկանայ ազնիւ, անկեղծ, ուղիղ, ներողամիտ, յառաջդիմասէր անհատներէ, որոնք միայն երկրին հաւատարմօրէն և խելացիութեամբ ծառայել կ'ուզեն»։ Ամենափոքր բարեացակամութեամբ մը, հայկական խնդիրը չատոնցուընէ լուծուած պիտի ըլլար. ոչինչ այնքան դիւրին էր որքան պաշտօնեաներու կեղեքումներուն և քիւրտերու հարստահարութիւններուն վերջ մը դնելը։ Հին ռէժիմի ատեն այս ուղղութեամբ ինչ եղաւ։ Ոչինչ։ Եւ սակայն շատ դիւրաւ կարելի էր համոզուիլ թէ Հայերը միշտ հաւատարիմ և ուղղամիտ՝ կառավարութեան հանդէպ, —միշտ ոգեւորուած յառաջդիմական գաղափարներով, աշխատասէր, ժուժկալ, ձեռներէց, քիչ մը խաղաղութեան և անդորրութեան մէջ, կրնային երկիրը ճոխաբեր յառաջդիմութեան մը մէջ դնել։ Պետութիւնը չէր կրնար անտարբեր մնալ այն բանին հանդէպ զոր Հայերը կրցան ընել Կովկասի, Ռուսիոյ և Սիպերիոյ մէջ, իրենց մասնաւոր ջանքերով, և այլապէս դժուարին պայմաններու մէջ քան այն պայմանները, որ իրենց տրամադրութեան տակ պիտի դրուէին ի Թուրքիա։ Իրենց վիճակը շատ դառն էր, և սակայն ինչ եռանդով և ինչ խանդավառութեամբ ողջունեցին նոր րէժիմը, րէժիմ՝ որ կը թուէր թէ նոր հեռանկարներ և նոր յոյսեր պիտի բանար իրենց առջեւ։ Լա՛ւ ուրեմն, իրենց ինչ ըրաւ սակայն նոր րէժիմը։ Ոչինչ դժբախտաբար։ Եւ սակայն ասիկա բնաւ արգելք մը չէ դարձեալ որ անոնք հաւատարիմ և ուղղամիտ ըլլան ա՛յնքան ո՛րքան էին առաջ, ա՛յնքան վստահելից և ա՛յնքան խանդավառ իբրեւ նոր կարգերուն նկատմամբ՝ որքան էին սահմանադրութեան հռչակման հետեւեալ օրը։ Անկեղծօրէն ըսելով, բարեբախտութիւն մը չէ՞ կառավարուելիք ասանկ ժողովուրդներ ունենալը։ Պէտք կա՞ր օտար երկիրներէ դաս առնել՝ ասանկ դիւրավար ժողովուրդներ կառավարելու։ Քիչ մը գթութիւն և շատ քիչ ալ այն վեհանձնութենէն որ գոյութիւն ունի միշտ ո և է Թուրք սրտի մէջ և արդէն պիտի բաւէր։»

Լ. Հէրըլտ ապա հետզհետէ կը խօսի Արաբներուն, Ալպանիացիներուն, Հրեաներուն և Յոյներուն վրայ, որոնց իւրաքանչիւրին ցեղային արժանիքներն ու յատկութիւնները, ընդունակութիւններն և յառաջդիմասիրութիւնը կը թուէ, և ի վերջոյ կ'եզրակացնէ. «Թուրքիա ունի ինչ որ իրեն պէտք է, և ամէն բանի համար [illegible] օտարին վազելու սովորութիւնը վտանգաւոր է, վհատեցուցիչ է և քաղաքական ողջմտութեան և կառավարելու գիտակցութեան պակաս կ'ենթադրէ։ Օտարը չի հասկնար մեզ և մենք ալ զինքը չենք հասկնար։ Ալպանիացին, Հրեան, Հայը, Յոյնը և Արաբը կը հասկնան մեզ և մենք զանոնք անհունօրէն աւելի լաւ կը հասկնանք։ Եթէ փոխանակ օտարականի մը մենաշնորհ տրուելու, զայն տայինք Յոյնի մը, Հայու մը և կամ Օսմ. Կայսրութեան ցեղերու պատկանող անհատի մը, շատ մեծ առաւելութիւններ պիտի ունենայինք և երկիրը մեծապէս պիտի օգտուէր ամէն տեսակէտով։»

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ սեփականութիւնը եղող այն շէնքը, որ Ղալաթիոյ Թրամուէյի ճամբուն վրայ կը գտնուի և իբր օսմ. նամակատուն կը ծառայէ, տարին 500 ոսկիի վարձուած էր մինչեւ հիմա։ Ռուսական պանքան բանակցութիւն կը կատարէր նոյն շէնքը վարձելու համար։ Ուրախութեամբ կը լսենք որ նոյն պանքան 1000 օսմ. ոսկիի վարձած է նոյն շէնքը, իր գրասենեակները հոն հաստատելու համար։ Ազգ. Հիւանդանոցին կանոնաւոր հասոյթներուն վրայ 500 ոսկիի կարեւոր յաւելում մըն է աս, մանաւանդ իր դրամական ներկայ անձուկ դրութեան մէջ։

ԲԵՐԱՅԻ առեւտր. դատարանին անդամ Տիրան պէյ Աշնանը Վանի կուսակալ կարգելու մտադրութիւն կայ եղեր Բ. Դրան շրջանակներուն մէջ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ ազգ. երեսփոխան ընտրուած է Բերայի հեռագրատան պաշտօնեաներէն Տիգրան էֆ. Նազլեան։

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԶՆԿԱՅԻ ՄԷՋ.— Երզնկայէն կը գրեն մեզ փետր. 18 թուով՝ «Երզնկայի խեղճութիւնը այս վերջի ամսուան մէջ անլսելի համեմատութիւններ առած է։ Սովածներ ամէն օր տասնեակներով, իսկ կիրակի օրերը հարիւրներով կը դիմեն առաջնորդարան. հեծկլտուքով զարհուրելի պատմութիւններ կ'ընեն անօթութեան, հիւանդութեան ու աննկարագրելի թշուառութեանց՝ որոնց առջեւ յուզուիլ, փղձկիլ անհնար է։ Քաղաքին մէջ անօթութենէն ու ցուրտէն տառապողներու թիւը կը բարձրանայ 2000ի, իսկ գիւղերու մէջ 1200-1500ի։ Ասոնցմէ զատ՝ տակաւին կը գտնուին թաքուն աղքատներ, որոնք ազգէն նպաստ խնդրելու համարձակութիւնը չունին՝ իրենց դիրքին բերումով. Չքաւորներու պէս գիշեր ժամանակ դուրս կուգան [illegible] համար բան մը ճարելու. հարուստի մը կամ ազգականի մը դուռը ափ կ'առնեն պատառ մը հաց ձեռք բերելու և սովամահ չկոտորուելու համար. այս վերջինները աւելի ենթարկուած են հիւանդութեան ու արցունքներ կը թափեն խաւարին մէջ։ Անօթութեան ու ցուրտին պատճառաւ թափուած արցունքներուն և պարզուած խեղճութիւններուն մէջ եթէ երբեք ամէնէն աւելի աղեխարշ տեսարան մը և ազգին արժանապատուութիւնը վիրաւորող պարագայ մը կայ, ա՛յն ալ մուրացիկ մանուկներու վիճակն է. մանուկներ երկու սեռէ, աղքատ, բոկոտն, կիսամերկ ուրուականներու պէս տժգոյն, ցուրտէն սարսռուն, արցունքոտ աչքերով գթութիւն կը հայցեն, շուկաներու, փողոցներու մէջ, առանց ըրածնուն գիտակցութիւնը ունենալու անմեղօրէն ձեռք կը պարզեն։ Վաթսունէ աւելի թշուառութեան այդ անմեղ զոհերը առաջնորդարանը խնամով հաւաքելով դրաւ վարժարաններու մէջ. ասոնք սակայն գրեթէ մերկ ու բոկոտն են ու դպրոցներու մէջ իբր ուսանող ընդունուելու անյարմար։ Սովի աղէտը ահռելիօրէն կը ծանրանայ նաեւ Բոլարմոտի գաւառակին քիւրդերու մէջ տարտղնուած քանի մը հայ գիւղերէն՝ Գէյրանուտի, Տանձիկի և Բերկրիի վրայ. այս վերջիններէն ոմանք առ ի չգոյէ նոյն իսկ կորեկէ հացի՝ ֆիկ աղացած ու կերած են։ Անօթութիւնը, մերկութիւնը, թիֆօն ոչ նուազ նախճիրներ կը գործեն այս հայ լեռնականներու մէջ։ Վիճակիս միւս թեմերու՝ Կամախի, Գիւրուչայի և Րէֆահիէյի մէջ իրաց տխուր կացութիւնը աւելի կամ պակաս չափով նոյն է. ամէն կողմէ թշուառութեան, անօթութեան գրեր կը հասնին։ Պատրիարքարանէ, Եգիպտոսէ հասած նպաստներուն և տեղական հանգանակութեամբ գոյացած հասոյթին գումարը անցեալ տարուան մայիսէն սկսեալ հասած է 79420 դրշ.ի։ Այս խոշոր գումարը, սակայն, բաղդատմամբ վիճակիս ու թեմերուն մէջ տիրող թշուառութեան շատ չնչին նպաստ մըն է. զի իւրաքանչիւր սովեալի շաբաթական 40-60 փարայ հազիւ կարելի կ'ըլլայ յատկացնել։ Չենք յուսար թէ ամբողջ հայաստանի մէջ հացը այնչափ սուղ ըլլայ որչափ Երզնկայի մէջ։ Մէկ օխա խաս հացը 100 փարա է, միջակ հացը 85 փր., իսկ աղքատներու հացը, որուն երկու բաժինը թեփ է ու մէկ բաժինը միայն ալիւր, կ'արժէ 45 փարայ։ Այս վերջնոյն մէջ շատ զեղծումներ տեղի կ'ունենան. գրեթէ ամբողջութեամբ թեփէ շինուած է և աղքատներու հիւանդութիւն կը պատճառէ ու վէրք առաջ կը բերէ բերնին մէջ։ Քաղաքիս, մանաւանդ գիւղերու մէջ հիւանդութիւնները կը սաստկանան, կը վախցուի որ թիֆօն աւելի մեծ նախճիրներ գործէ։

ՀՐԱՒԷՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱՆ

Հայ աշխատաւորը շատ անգամ, քաղաքական և տնտեսական տագնապներու պատճառով, անգործ և թափառական, մինչեւ իսկ ղրկուած է նպաստ և ողորմութիւն ստանալու չափ նուաստանալ։

Այս ցաւին գործնական և արմատական դարման մը տանելու համար՝ «ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՈՒՆ» անունով Ընկերութիւն մը հիմնել ձեռնարկուած է, «Հայ երկու սեռի աշխատաւոր դասակարգի տնտեսական զարգացման և բարեկեցութեան նպաստելու» նպատակով։

Ընկերութիւնը այս նպատակին իրագործման միջոցներ ընտրած է.

Ա. Աշխատանքի գրասենեակ բանալով գործ հայթայթել անգործ կին և այր աշխատաւորներու։

Բ. Հիմնել և սատնձնել Արհեստանոցներ զանազան արհեստներու, ուր աշխատաւորները թէ՛ արհեստ սովրին և թէ՛ ապրուստ հայթայթելու դիւրութիւն ունենան։

Գ. Օգնել հիմնելու Համայնական-գործակցական (Coopératif) Արհեստանոցներ և աջակցիլ հիմնուածներուն։ Ինչպէս նաեւ օգնել հիմնելու Տնպահ Սպառողական Վաճառատուններ, որպէս զի աշխատաւորը կարենայ գնել աժան և անխարդախ պիտոյքներ։

Դ. Հայթայթել աշխատանք այն այր և կին աշխատաւորներուն, որոնք ստիպուած են տունը մնալ։

Ե. Հոգ տանիլ ձեռարուեստներու և արհեստանոցներու արտադրութեանց արդիւնաւոր վաճառման, բանալով «ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՈՒՆ» անունով վաճառատուններ, կազմելով վիճակահանութիւններ, եւայլն։

Ընկերութեանս կրնան անդամակցիլ՝ կին և այր՝ այն անձերը, որոնք կը համակրին այս նպատակին և կը վճարեն ամսական առնուազն երկու դահեկան։

Ընկերութեան գործառնութիւնները անթերի հսկողութեամբ վարելու համար՝ ապահովուած է նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանաւորութիւնը։

Վստահ ենք որ ամէն մարդասէր Հայ՝ անդամ կը փափաքի ըլլալ այս հանրօգուտ գործին։ Ուստի կոչում կ'ընենք փափաքողներուն և կը հրաւիրենք որ հաճին յառաջիկայ Մարտ 1ին, կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 2ին (Ը. Ե.), ներկայ գտնուիլ Բերայի Արհեստանոցի սրահը, Ընկերութեանս առաջին Ընդհանուր Ժողովին, վաւերացնելու համար Կանոնագիրը և ընտրելու Գործադիր Մարմիններ, որպէս զի արդէն իսկ պատրաստ դրամական գումարով՝ անմիջապէս սկսուի գործը։

Յուսալով որ Ձեր փոքրիկ զոհողութիւններով կ'աջակցիք գործին

Մնանք յարգանօք
Ի դիմաց Աշխատ. Տան առժամ. Յանձ.

Յ. Գ.—Մեր հասցէներն են.

1. Յակոբ Պահրի, Քէօբրիւլի խան, Պոլիս։
2. Արծիւ Գրավաճառանոց, Մարքուճճըլար, 22, Պոլիս։
3. Մարգարեան Գրատուն, Մէրճան, Պոլիս։
4. Ս. Երրորդութեան եկեղեցիի բանկալը, Բերա։

ՀԱԿԱԿՇՌԻ ՊԷՏՔԸ

Միշտ խնդիր եղած է՝ Պատրիարքարանի մէջ, Լրագրական Դիւան մը հաստատելու պէտքը, առկայ պիտի ըլլար միջնորդ մը հաղորդակցութեան Պատրիարքարանի և Լրագրութեան միջեւ, Լրագրութեան, ուր կը խտանայ մեր ազգային կրօնական ընկերական, քաղաքական կեանքը։ Մէկ կողմէ Պատրիարքարանը այն կեդրոնն է (կամ պէտք է ըլլայ) ուր կը միանայ մեր հանրային կեանքին բազմածիր թելերուն ցանցը։ Միւս կողմէ լրագրութիւնն ալ հաղորդակցութեան միջոցն է՝ տեսակ մը համայնապատկերը հայ համաշխարհիկ կեանքին երեւոյթներուն։ Լրագրական Դիւան մը, պիտի կրնար զբաղիլ բոլոր այն խնդիրներով, որոնց արձագանգը կ'ըլլայ Մամուլը։ Պոլիս, գաւառները և արտասահմանի զանազան աշխարհներ ցրուած Հայութիւնը ունի իղձեր, յոյսեր, յոյզեր, ցաւեր ու պէտքեր, որոնք Մամուլին միջոցաւ կ'արտայայտուին։ Զանոնք կ'արժէր պարբերական ու սիստեմատիկ կերպով կարդալ, ցուցակագրել և ի հարկին տեղեկագրել ձեռնհաս մարմիններուն ազգային թէ պետական շրջանակներուն մէջ որպէս զի նկատողութեան առնուին։

Բայց կարծենք թէ այսպիսի Դիւանի մը պէտքը աւելի փաստաբանութեան անկարօտ է։ Մանաւանդ Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր է որ անոր կարեւորութիւնը զգալի կ'ըլլայ։ Այդ թուականէն ասդին լրագրութիւնը արձանագրեց ազգային կարօտութեանց սահմանուած բաւական կարեւոր գումարներ։ Պոլսոյ շատ մը կողմերը հաստատուեցան ընկերութիւններ որոնք հանգանակութիւններ կատարեցին այլեւայլ նպատակներու համար, գումարներ հաւաքեցին, թատերական ներկայացումներ կազմակերպուեցան, նպաստի երեկոյթներ սարքուեցան, նուագահանդէս, ցուցահանդէս, մրցահանդէս, պարահանդէս, ակումբ, միթինկ եւն. եւն. որոնք նպատակ ունէին ազգային պէտքերուն համար դրամ հաւաքել. հանրութենէն, և — պէտք է խոստովանիլ ի պատիւ Հայ ունեւոր ու միջակարար դասակարգերուն թէ ամէն ոք կրցածին չափ տուաւ իր լուման՝ մէկը առատօրէն միւսը ժլատօրէն, ամէն մէկը իր սրտէն բղխածը տուաւ։

Այս գումարները ո՞ւր գացին։

Պատրիարքարանը գիտցա՞ւ, կրցա՞ւ, մտածե՞ց հսկիչ մը հաստատել հասկնալու համար թէ Ազգին և անոր կարօտեալներուն անունով ժողովուրդին քսակէն ելած գումարները սահմանեալ նպատակներուն հասա՞ն թէ՝ խոտորնակ ճամբաներու մէջ մոլորեցան....։

* * *

Այս տողերը կը թելադրէ մեզի կանոնաւոր թղթի կտոր մը զոր մեր առջեւ ունինք այս պահուս։ Տպեալ թուղթ մը՝ որու վրայ կը կարդանք Ֆրանսերէն «Ընտանեկան Պարահանդէս, տրուած Միջազգային Բարեգործական Միութեան կողմէ, Հայտար-Փաշայի Սահմանադրական Պարտէզին մէջ, ընդ. Բարձր Հովանաւորութեամբ (?) Նորին Վսեմութեան Ապտ-իւլ Քէրիմ փաշայի (!!!), Ի ՆՊԱՍՏ ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐՈՒՆ»։

Այս հրապուրիչ տոմսակը տպուած է Հրեայ տպարանի մը մէջ և կը լրացնէ ուրիշ կարեւոր եղած հանգամանքներ, օրինակի համար թիւ մը որ կը հասնի 405ի, գին ալ 20 դահեկան, չմոռցուելով նաեւ ծանօթութիւն մը թէ «մասնաւոր շոգենաւ մը գիշերուան ժամը իննին (Եւրոպական) կամուրջէն պիտի մեկնի Հայտար-Փաշայի համար»։

Արդ մենք մեզի համարձակութիւն կուտանք հրապարակաւ հետեւեալ հարցումները ընելու.

1. Ի՞նչ տեսակ մարմին է յիշուած Միջազգային Բարեգործական Միութիւնը։
2. Որո՞նք են անոր անդամակիցները, և ո՞ր աստիճան վստահելի մարդիկ են։
3. Ո՞վ է այդ վսեմաշուք Ապտ-իւլ-Քէրիմ փաշա ըսուածը։
4. Քանի՞ տոմսակ տպուած է և ինչ հասոյթ գոյացած է այդ պարահանդէսէն։
5. Գոյացած հասոյթը որո՞ւ միջոցաւ և ինչպէս գործածուած է։

Ու կրնանք դեռ շարունակել այս հարցումները և Ազգային Պատրիարքարանի ու Գատր-Գիւղի Թաղական խորհուրդին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս նպաստի երեկոյթին վրայ որպէսզի, պաշտօնապէս ու պէտք եղած խստութեամբ, համար ու հաշիւ պահանջուի, այդ երեկոյթը կազմակերպող ու հանրութեան բարեմտութիւնը շահագործող Սնմական մարմինէն։

Ո՞վ գիտէ դեռ որքան երեկոյթներ ու ցերեկոյթներ, նպաստի հանդէսներ ու հանգանակութիւններ՝ անստուգութեան և մութի ու մշուշի մէջ թաղուեցան Պատրիարքարանի կողմէ հակակշիռ չկատարուելուն հետեւանքով։

Հանրութիւնը վճարեց, չը գիտցա՛ւ իր նպաստը որ, սակայն, խաչագողներու չարաշահութեան ճարակ եղաւ։

Պէտք է հաշիւ պահանջել, պէտք է խիստ հակակշիռի ենթարկել ժողովուրդի անունով եղած նուիրատուութիւններն եւ նպաստները։

ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԹԵԱՆ
Հայտար-Փաշա

ՊՈԼՍՈՅ ԲԵՄԸ

Օրթագիւղի Բարեսիրաց Թատրոնին մէջ այսօր ցերեկ կիներու յատուկ և գիշերը այրերու համար երկու ներկայացումներ պիտի տրուին ի նպաստ Կրէտէի իսլամ կարօտեալներուն։ «Գանտիա Պուրճը» անուն ծանօթ խաղը պիտի ներկայացուի, որ մեծ ընդունելութիւն գտած է թատերասէր հասարակութենէն։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՐԼԻՆ, 10 մարտ.— Համբուրկիշէր Քօրէսբոնտէնց թղթակցութիւն մը կը հրատարակէ Լոնտոնէն, Պարսկաստանի գործը Մարոքինին հետ բաղդատելով։ Ինչպէս Անգլիա Մարոքի մէջ ուժ կուտար Ֆրանսայի, այնպէս ալ հիմա Ռուսիոյ ուժ կուտայ Պարսկաստանի մէջ, իր շահերուն համապատասխան կերպով։ Անգլեւռուս քաղաքականութեան նպատակն է Պարսկաստանի բաժանումը կամ խաղաղասիրական միջամտութիւն, ինչպէս Մարոքի մէջ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Զինուորական Ակադեմիին բրօֆէսէօր զօրավար Վօյտօքմիրօֆ քիչ ատենէն Սերպիա ու Պոսնա-Հերսէկ պիտի երթայ, սլաւ դաշնակցութիւն մը կազմելու համար։

—Նախարարապետ Պ. Ստօլիփին ծանրապէս հիւանդ է։

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ.—Մեծ շոգենաւ մը բռնկած է նաւահանգստին մէջ։ Շոգենաւը ընկղմեցաւ։ Զոհերու թիւը յայտնի չէ։

ԿԻՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ
ՄԵՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԵՆ

Որովհետեւ մենք կը պատրաստենք արտասահմանի մեր գործարաններուն մէջ Բարիզի վերջին նորոյթներուն համաձայն, որոնք ամէն օր իբր նմոյշ կը գնուին։ Ահա ինչո՛ւ համար մեր յաճախորդներուն կրնանք ընծայել մօտէլներու եզական մթերք մը, խիստ խնամոտ շինուածքով և ճշմարտապէս աժան։

ԹԻՐԻՆԿ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՂԱԼԱԹԻԱ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ՃԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՀԱՄԵՐԳՆԵՐ
Ղեկավարութեամբ
ԼԵՒՈՆ ՊՕՂՕՍԵԱՆԻ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԱՌԱՋԻՆ

Ղալաթ, Խորէնեան վարժարան, 1909 մարտ 1/14, կիրակի ցերեկ, ժամը 2ին (Ը. Ե.)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ

Ազգային, ժողովրդական և մասնական քառաձայն երգեր։ Կը մասնակցի Բերայի երկսեռ երգեցիկ խումբը (75 հոգի։)

Գին.— Ա. կարգ՝ 10 դահ., Բ. կարգ 5, Գ. կարգ 3։ Տոմսակները կը ծախուին Ղալաթ՝ Պ. Մելիք Տէւմանօֆի մօտ, իսկ Համերգի օրը՝ վարժարանին մէջ։

Տոմսակ ոչ ոքի կ'ուղարկուի։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ, Փետր. 25/10 Մարտ		
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	101 19
Ամենէն բարձր գին	»	101 26
Ամենէն վար գին	»	101 15
Ռումէլի Երկաթուղի լօթ	Ֆր.	174 50
Ամենէն բարձր գին	»	174 87
Ամենէն վար գին	»	174 37
ԲԱՑՈՒՄ, Փետր. 26/11 Մարտ		
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ. Կ. Օ. Ո.		101 22
» » » ժամը 6ին	»	101 22
Ռումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	174 50
» ժամը 6ին	»	174 50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	432
Անատ. Երկթ. Պաղտ. Ա. սերի	»	520 —
» » » Բ. սերի	»	517 —
» » բաժնեթղթ.	Օ. Ո.	15 30
Շիրքէթի Խայրիէ	»	38 25
Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	1 40
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 07
Օսմ. Ծխախոտ		16 10
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		6 90
» ժուիսանս		3 30
» պարտաթուղթ		490 —
Թիւնէլ	Ֆր.	57 50
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		313 50
Պալիա Գարայտըն		440 —
Միտիլլի Պանքա	Օ. Ո.	4 30
Նէճիբ Քէօփս Թրամ. բաժնեթղթ.	»	2 —
Սալօնիքի Պանքա		120 —
Յարսաու առանձնաշնորհեալ		26 50
» սովորական		23 50
Քարափ Իզմիրի		580 —
Լաւրիոն	Ֆր.	53 —
Չարթըրտ	»	19 —
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն հին		288 —
» » » նոր		253 —

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	Ղրուշ	110 20
Բարիզի » »	Ֆրանք	22 87½
Վիեննայի » »	Քուրոն	21 88
Պերլինի » »	Մարք	18 68

ՏՕՔԹՕՐ
ԳՐԻԳՈՐ ՑԸՆՏՐԳԼԵԱՆ

Վկայուած Բարիզի Համալսարանէն եւ երեք տարի պաշտօնավարած Բարիզի հիւանդանոցներուն մէջ։

Կը դարմանէ ներքին ամէն տեսակ հիւանդութիւններ։

Կ'ընդունի ամէն օր կէս օրէն յետոյ, ժամ 2-5 (8էն 11 Ը. Թ.), իր բնակարանին մէջ, Բանկալթի, Պէօյիւքտերէ ճատտէսի, թիւ 40։

Հինգշաբթի օրերը ձրի։ 15—8

ԵՂԱՆԱԿԻ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԹԻՒ
Է. ՔԱԼԻՎՐՈՒՍԻ ԵՒ ԸՆԿ.
342, Բերա, Մեծ Փողոց, 342

ՄԵԾ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՄԷՆ ՃԻՒՂԵՐՈՒ ՄԷՋ
ՇԱՏ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՃՈԽ ՍԹՈՔ ՄԸ
ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ ԵՒ [illegible]
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻ ԵՒ ԵՐԵԿՈՅԹԻ
ԶԳԵՍՏՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

1908 դեկտ. 15/28 երկուշաբթի օրէն սկսեալ 10—9

ԵՂԱՆԱԿԻ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՔԱՇՈՒԱԾ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15ԻՆ

Թիւ	Օ. Ո.	Թիւ	Օ. Ո.	Թիւ	Օ. Ո.	Թիւ	Օ. Ո.	Թիւ	Օ. Ո.
25897	1000	104007	400	46445	200	76505	200	161518	200
243432	1000	115182	»	55512	»	117155	»	185206	
58603	400	196989	»	60045	»	120918	»	213815	
								247890	

100 օսմ. ոսկի շահող 50 թիւեր

11516	34892	54065	81466	97627	124153	148139	159338	189097	225296
14525	36498	57608	86408	99752	124616	154533	166939	204155	225764
15485	39856	59018	89828	115862	129310	156079	172693	211040	234344
27813	41393	61901	92046	117165	136035	158163	175764	211663	235992
34222	48145	67579	93165	119424	147377	158909	182251	223721	247120

40 օսմ. ոսկի շահող թիւեր

2812	25846	52840	77597	114234	131014	156430	184497	207310	224707
3215	26830	53515	82204	116765	137838	158515	186807	208318	227892
3287	30189	53636	82555	118203	144011	159038	188351	210914	230799
3959	30473	54637	93905	120808	144069	159796	189831	211828	236098
11278	31413	54860	94191	122512	144273	162247	190051	211975	239196
12327	32213	58637	94720	122781	144601	162690	190707	212313	247709
12490	33768	59149	96341	124622	146874	167247	193848	213077	247980
13164	39204	62607	97283	124679	148553	171980	200080	214337	249133
15675	45551	63060	98655	124877	148765	172334	200378	215556	
20892	46875	64868	105039	124891	149209	182877	201803	219201	
21042	47103	68077	103739	125325	149552	183234	204924	219235	
22098	49239	71105	106582	128722	150989	183764	205945	223328	(Շար.)
22691	50608	75699	112637	129021	151582	183805	206078	223403	

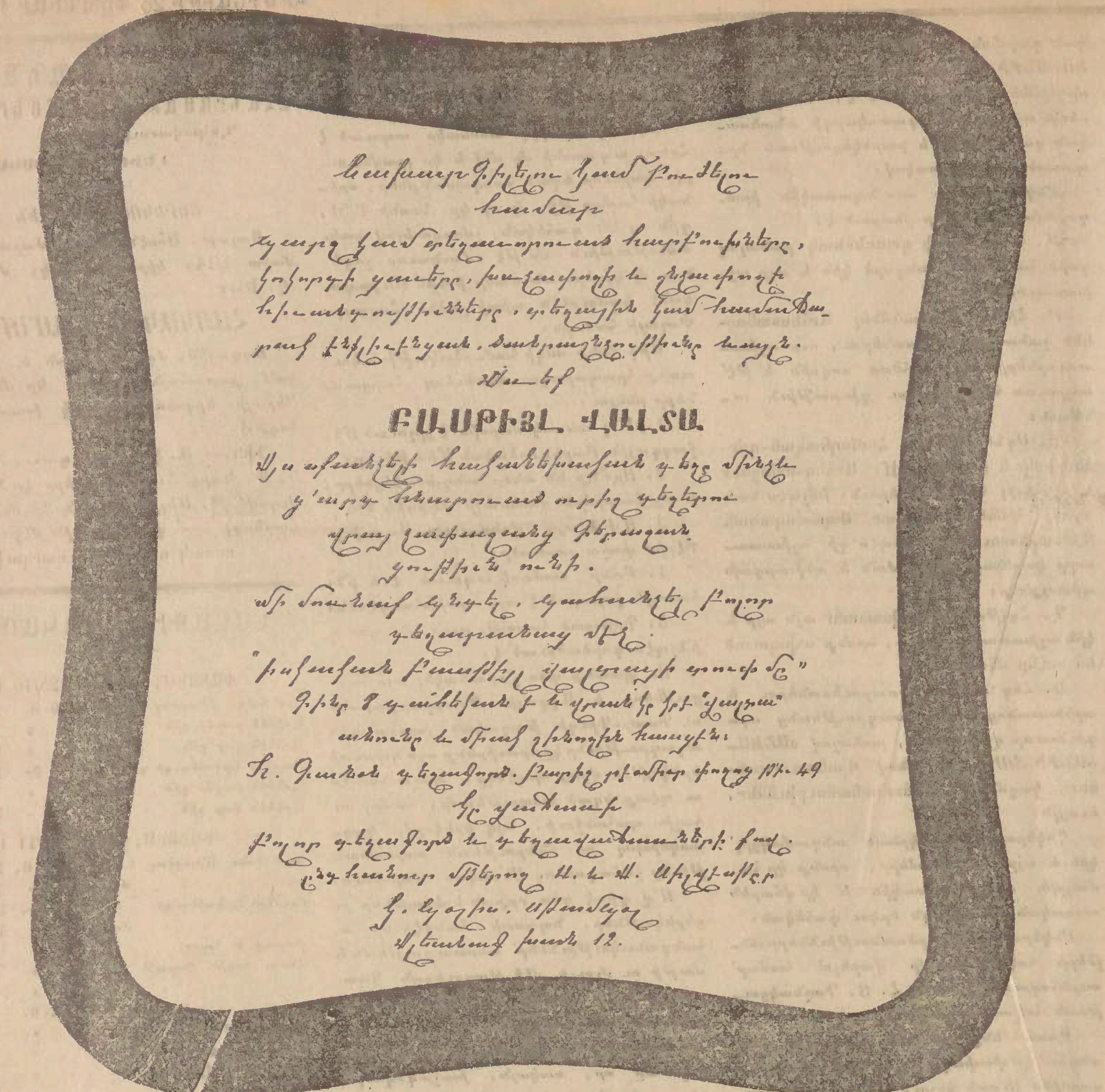

ԲԱՍՐԻՑԼ ՎԱԼՏԱ

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ

BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.

ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 8,000,000 Ֆր.

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 3,700,000 Ֆր.

ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Դովալա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանաստըր, Սկիւպ եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաև միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չէքերու հաւաքումներ կը բանայ։ Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ Եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամերով։ Վերջապէս ամէն տեսակ պանքային գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանքը Սալոնիքի մէջ փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Սնտուկ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ 50—13

Khedivial Mail Line

(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)

Շոգենաւային Ընկերութ.

Շաբաթական ամենէն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ

«Օսմանիէ» շոգենաւը, նաւապետ Կաթէնչի, կիրակի, 14 մարտ 1909 (Ը. Ե.), կէս օրին Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ, իսկ երեքշաբթի 16 մարտ 1909 կէս օրէն ետքը ժամը 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէա։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Սախա» շոգենաւը նաւապետ Ֆինլէյ մարտ 10ին հոս հասնելով, մարտ 13ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կէլիպօլը, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Սագըզ, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բօրթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը՝ Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.—Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան Թղթեայ հասոյթներու Ընդհ. Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ Միխալըճ Պօղազի ձկնորսութեան տուրքի վարձակալութիւնը, որ նախապէս 27,000 ղրուշի տրուած էր չորս տարուան համար՝ այդ պայմանաժամ փետրուարի վերջերը աւարտելուն համար, տեղւոյն Հանր. Պարտքի գործակալութիւնը աճուրդի դրած է յիշեալ տուրքին վարձակալութիւնը, 4 տարուան նոր շրջանի մը համար, 1325 (1909) Մարտ 1էն սկսեալ։ Անոնք որ կ'ուզեն Կ. Պոլսոյ մէջ մասնակցիլ այս աճուրդին կամ կը փափաքին տեղեկութիւններ առնել վարձակալութեան պայմաններուն վրայ, կրնան ներկայանալ Օսմ. Հանր. Պարտքի Ընդհ. Տնօրէնութեան (Ձկնորսարանի ճիւղ)։ Աճուրդին մասնակցիլ ուզողները պարտին կանոնական երաշխաւորութիւնը հայթայթել։ ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

31/13 Յուն. 1909 8—8

* * *

Ազդ.— 1325 ելմտական տարուան մարտ ամիսը մօտեցած ըլլալուն, երբ կը կատարուի ոգելից ըմպելիի տուրքին առաջին վճարումը, Թղթեայ Հասոյթներու Ընդհ. Տնօրէնութիւնը կը յիշեցնէ Կ. Պոլիս և շրջականները հաստատուած ոգելից ըմպելի վաճառողներուն թէ, այդ մասին պատրաստուած կանոնագրին 14րդ յօդուածին համաձայն, պարտին վաճառման տուրքը վճարել փետր. ամսուն մէջ և արտօնագիր առնել։ Նոյնպէս ոգելից ըմպելի վաճառողներուն կը ծանուցուի թէ յիշեալ կանոնագրին 10րդ յօդուածին վերջին հատուածին համաձայն, պարտին դիմել Կ. Պոլսոյ ոգելից ըմպելիի կեդր. Տեսչութեան և Հանրային Պարտքի Արնավուտգիւղի, Սարըեարի, Պէյքօզի, Սկիւտարի, Գատըգիւղի և Գումգաբուի գործակալութեանց, իրենց վաճառման արտօնագիրը նորոգելու համար։ Անոնք որ յառաջիկայ Մարտ 1էն առաջ այդ արտօնագիրը չեն առած և ոգելից ըմպելի կը ծախեն առանց արտօնութեան, օրէնքին սահմանած կանոնական տրամադրութեանց պիտի ենթարկուին փետր. ամիսը լրանալուն պէս։

* * *

ԱԶԴ.— Օսմ. Հանր. Պարտքի վարչութիւնն աղի ճիւղին համար պէտք ունի. 1. Հարիւր քիլօ աղ պարունակելու չափ մեծ 400,000 կանեփէ (ժիւթ) պարկ 46×26½ ինչէզ չափով և 2½ անգլ. լիպրա ծանրութեամբ։ 2. Յիսուն քիլօ աղ պարունակելու չափ մեծ 200,000 կանեփէ պարկ 28×23 ինչէզ չափով և 1½ անգլ. լիպրա ծանրութեամբ։ Երկու մեծութեամբ այս պարկերը Լիվըրբուլ Իվիլ տեսակէ, եզերքները կարուած և խայծղան քաշուած պիտի ըլլան և մէջտեղը 2 մատնաչափ լայնութեամբ կարմիր գիծ մը պիտի ունենան։ Յանձնումը պիտի կատարուի 1909 Յունիս ամսոյ մէջ Իզմիրի մէջ «քալըփ»ով։ Մատուցումները պիտի ղրկուին Օսմ. Հանր. Պարտքի Ընդհ. Տնօրէնութեան, կնքեալ պահարանով առաւելն մինչեւ 1909 Մարտ 1/14։ Ապրանքին ամբողջ արժէքին 10%ին հաւասար երաշխաւորութիւն մը տալ պէտք է հնչուն դրամով, կամ Վարչութեան ծանօթ դրամական հաստատութեան մը արժեթուղթեր յանձնելով և կամ այդ հաստատութիւնն իբր երաշխաւոր ներկայացնելով։ Պարկերուն նմոյշները փափաքողներուն տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուին և փոխադրութեան ծախքերէն զատ 10 ղրշ. գանձելի նմոյշ մը կը ղրկուի այն վաճառատան որ խնդրանք մը կը ներկայէ այդ մասին։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

* * *

ԱԶԴ.— Հանր. Պարտքի վարչական Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ 1909 մարտ 1/14էն սկսեալ, հարիւրին երկու 2% տոկոս պիտի վճարուի Միացեալ պարտքի արժեթուղթերուն թիւ 11 կտրօնին փոխարէն. տոկոսի վճարումները մինչեւ 31/13 օգոստոս 1909 պիտի կատարուին կտրօնին վրայ նշանակուած քաղաքներուն մէջ։ Այդ պայմանաժամէն յետոյ Կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի պիտի ըլլան։

Կ. Պոլիս, 16 փետր. 1909

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

11,000,000 օսմ. ոսկի կամ

250,000,000 Ֆրանք դրամագլխով

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Լոնտոն

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ՝ Պոլիս, Եէնի Ճամի

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ՝ Բերա, Շիշհանէ [illegible]

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Ատալիա, Ատանա, Այտըն, Աֆիօն-Գարահիսար, Հալէպ, Աղեքսանդրիա, Եսքիշէհիր, Էնկիւրի, Պաղտատ, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, Գաստեմունի, Գավալա, Տէտէ Աղաճ, Եօզղատ, Երուսաղէմ, Գամբաղա Գոնիա, Լառնագա, Լիմասօլ, Գահիրէ, Մէրսին, Միտիլլի, Մանիսա, Նիկոսիա, Ռոտոսթօ, Բօր-Սաիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Սըվազ, Իզմիր, Տրապիզոն, Սուրիական Տրիպոլիս եւ Սկիւպ։

Որոշուած պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշուով (գոնթ-գուրան) փոխառութիւն կ'ընէ, արժեթուղթեր կամ փոխանակագիրներ (պոլիցա) պահեստ առնելով։

Փոխանակագիրներ կը զեղչէ։ Թուրքիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ ու հեռագրական օրդիններ կու տայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթուղթեր եւ արժէքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ։

Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կտրօններ եւ փոխանակագիրներ կը գանձէ, սակարանական հրամաններ կը գործադրէ, զանազան տեսակ դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ ու կը ծախէ։

Օսմ. Կայս. Պանքան իր աւանդ կ'ընդունի, պահպանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթուղթեր, օսմանեան կամ օտար, անուանական կամ կրողին։ Արժեթուղթերը կը պահուին Չէյթուն արկղամարերու մէջ հաստատուած մասնաւորապէս շինուած նկուղներու մէջ (պահպանով եւ մեքենական ամրացումով), որոնց կատարեալ ապահովութիւն կ'ընծայեն։ Ընդունագիր մը կը յանձնէ, որուն մէջ նշանակուած են վիճակահանութեանց մէջ ելած թիւերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան առանց միջնորդչէքի, աւանդ տրուած արժեթուղթերուն կտրօնները, Կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի։ Արտասահմանի մէջ գանձելի կտրօններուն համար չափաւոր միջնորդչէք մը կ'առնուի եւ օրուան փոխանակագինին համաձայն։ Անոր տիրոջ հաշւոյն կ'անցուի պայմանաժամին կամ գանձումի օրուան փոխանակագինով։

Ժամանակին գանձուելու համար՝ աւանդ տրուած արժեթուղթերուն կտրօնները պայմանաժամէն 30 օր առաջ կը կտրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ արժեթուղթեր կ'ընդունի նաեւ իր արտասահմանի գործակալութեանց մէջ Լոնտոն ու Բարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Իզմիր, Պէյրութ, եւայլն, ինչպէս նաեւ իր գլխաւոր թղթակիցներուն մօտ՝ Աթէնք, Պէրլին, Պրիւսէլ, Հռոմ, Վիէննա, եւայլն։ Ծախսերու տրցունքը աւանդատուին տրամադրութեան տակ դրուած է. կամ իր հաշւոյն անցուած, Կ. Պոլսոյ մէջ։ Այն յաճախորդները, որոնց արժեթուղթերը ի պահ դրուած են, կրնան իրենց խնդրանքին վրայ, զանոնք տեղերէն առնել կամ իրենց հասցէին ղրկել տալ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ սակարանական հրամաններ մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ. գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանաժամով։ Հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ, օրուան գինով, կարգ մը արժեթուղթեր, ինչպէս Ռումէլիի երկաթուղիի, Եգիպտական Քրէտի Ֆոնսիէի Յանձնառականի ազգ. Պանքային պարտաթուղթերը, Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան, եւայլնի բաժնեթուղթերը։ Անմիջական կերպով յանձնելի են այս արժեթուղթերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը ստանձնէ արժեթուղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանակում, կտրօններու նորոգում, եւլն., մասնաւոր սակագին մը համաձայն։ Օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւն կ'ընէ հաւանութեամբ և շատ չափաւոր պայմաններով։ Իրենց պայմանաժամէն առաջ կը զեղչէ կարգ մը օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու կտրօններ։ Իր մասնակցութեան մէջ գանուած արժեթուղթերուն կտրօնները կը վճարէ, առանց միջնորդչէքի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերուն եւ Քրէտի նաւահանգստին 6% փոխառութեան պարտաթուղթերուն կտրօնները։

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հաստատած է՝ Սակարանի արժեթուղթերու վրայ տեղեկութիւններ տալու, անոնք Սակարանին մէջ ընդունուած ըլլան կամ ոչ։ Այս տեղեկութիւնները ձրի կը տրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարիւրին հարիւր վճարելի առաջ եկած կորուստ, վիճակահանութեան միջոցաւ, յաւելեալ վճարման գինով։ Ապահովութեան սակը որ փոփոխական է, կը հաղորդուի ուզողին։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սէֆէր 20 թուակիր Ֆէրմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նաըլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.

Պոլիս, Մ. Ի. Սաառք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու թիւ 10.

Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.

Պոլիս, Գ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.

Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիատիս չուկայի հրապարակ.

Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճառտէսի.

Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.

Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ փողոց.

Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճառտէսի, թիւ 137.

Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.

Մեծ Կղզի, Ըէսուլ էֆ.

Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտէս. [illegible] րանի հրապարակ.

Սան Սթէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՌՈՍԻԱ

COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին. Բեդերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ. ապրանքներու փոխադրութեան ու քաղաքացիական պատասխանատուութեան դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխը ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,946,000 »
1906 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան Վօյվօտա Ղալաթիա։

Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլսիզզատէ խան Աշըր Էֆէնտի ճառտէսի, թիւ 26։

Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ 11 50—25

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատուոյ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բազմաթիւ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց թիւ 345 և 343 կրկին։

) 2. » » Դալաթիա Սէրայի դիմաց։

Ղալաթա 1. Սինկէր խան Թիւնէլի առջեւ։

) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։

Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ թիւ 2։

) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։

Սկիւտար) Զարըր Պօլը, թիւ 120։

Դրամը և նորոգութիւնները հոլ: Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատունն կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 345 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Ցիւզ Օղլուի տանը։ 16 50—40

WILSON LINE

HULL CONSPLE NOVOROSSISK-ODESSA

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԸ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Նաւերը	Թօնը	Նաւերը	Թօնը	Նաւերը	Թօնը	Նաւերը	Թօնը	Նաւերը	Թօնը
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1581	Մարթէլլօ	3709	Սարտօ	1112
[illegible]	2607	[illegible]	938	[illegible]	3720	[illegible]	3557	[illegible]	1785
Անճէլօ	1541	[illegible]	2382	[illegible]	1890	Միլօ	1057	[illegible]	119
[illegible]	2277	[illegible]	1713	[illegible]	595	Մոնթէպէլլօ		[illegible]	1209
Պայարտօ	1322	[illegible]	504	[illegible]	2354	Մուրիլլօ	3419	[illegible]	1322
[illegible]	1224	[illegible]	3461	[illegible]	5540	Նէկօ	1933	Թ. Ուիլսըն	1568
[illegible]	1431	[illegible]	1520	[illegible]	1080	Օթթօ	4100	[illegible]	5327
Գէյրօ	1871	[illegible]	1841	[illegible]	1063	[illegible]	4036	[illegible]	1470
[illegible]	1837	[illegible]	954	[illegible]	3807	[illegible]	1585	Ուրպինօ	943
[illegible]	1244	[illegible]	1826	[illegible]	1700	[illegible]	1637	[illegible]	1914
[illegible]	1094	[illegible]	349	Լէօ	1062	[illegible]	610	[illegible]	1389
Չիքակօ	2729	[illegible]	1582	[illegible]	3272	[illegible]	3523	[illegible]	2391
[illegible]	1831	[illegible]	3060	[illegible]	1643	[illegible]	1553	[illegible]	1250
[illegible]	4235	[illegible]	1146	[illegible]	3121	Ռոլլօ	1813	[illegible]	1200
[illegible]	2905	[illegible]	1011	[illegible]	784	Ռոմէօ	1789	[illegible]	
[illegible]	895	[illegible]	1695	[illegible]	1378	[illegible]	138	[illegible]	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.

Միքատօ շոգենաւը, նաւապետ Թորր։

Քասթէլլօ շոգենաւը, նաւապետ Ծօն։

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.

Բլառօ շոգենաւը, նաւապետ Պէլտինկ, ամսոյս 15ին։

Մառօֆֆօ շոգենաւը, նաւապետ Մաք Լօուէն, մարտ 31ին։

Դիմել Գործակալներուն՝ Յ. ՀԻԼՏ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

[illegible] 50—44

ՊԱԼՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ Ֆրք. 9,500,000

Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահկարասի եւայլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—16

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻՒԼՕՖ եւ Ընկ

Պոլիս, Անանիադիս խան

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱԶԴ. — Քոնսոլիտէի 4% օսմ. պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ այդ պարտաթուղթերուն թիւ 38 կտրօնները, որոնց պայմանաժամը 1909 մարտ 1/14ին կ'աւարտի, ինչպէս նաև 1/14 փետր.ի վիճակահանութեան մէջ ամորթի չահած արժեթուղթերը յառաջիկայ մարտ 1/14էն սկսեալ վճարելի են Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներէն, ամէն օր, ժամը տասնէն մինչեւ երկուքուկէս, կէս օրէն յետոյ, բացի կիրակիէ, իսկ ուրբաթ օրերը՝ ժամը տասնէն մինչեւ կէս օր։ Ի փոխարէն կտրօններու և կամ ամորթի ելած պարտաթուղթերու, որոնց պէտք է ընկերանան թուակիր պօրտօներ, ընկալագիր մը պիտի յանձնուի տէրերուն. այդ ընկալագիրը, տրուած թուականէն տասը օր յետոյ, վճարման համար պէտք է ներկայացուի օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ մնտուկին։

Կ. Պոլիս, 27 փետր. 1909

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Մարտ

Դշ. 4/17 Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։

Դշ. 4/17 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։

Եշ. 5/18 Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։

Եշ. 6/19 Օտեսա. ժամը 4ին։

Ուր. 6/19 Սէվաստոբոլ. ժամը 10ին։

Շբ. 7/20 Օտեսա. ժամը 10ին։

Շբ. 7/20 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բօր-Սաիտ և Աղեքս. ժամը 4ին։

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սէդի	Նայլօզրիա
Միսիա	Էմէյսիա
Բափսիա	Գուզիրիա
Թէյլըր	Մօէրիա
Նարզօն	Ֆայկի
Նավարին	Ֆարօս
	Թէպս

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են, նաւուն մէջտեղը բնակարանող սենեակներ ունին, էլէքթրական լուսաւորութեամբ կը լուսաւորուին եւ. կրնան ճամբորդներու համար տեղ ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ շատ հանգստաւէտ բաւական ճամբորդներ կ'առնեն բայց սենեակներ չունին։ Սակագին

Կ. Պոլսէ Լիվըրբուլ Ա. կարգի գին է 15

» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ Ղալաթիոյ մաքսը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Ծայրագոյն Արեւելքի նաւահանգիստները ապրանք առնելու համար տոմսակներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹԱԼ եւ Ընկ. Գործակալք

Ռէնթօլ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս

ՃԷՅՄ ՄՕՍ Ընկ.

50—46 31 Ճէյմս Սդրիթ, Լիվըրբուլ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ՓԱՔԷ եւ ԸՆԿ.

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.

» » Մարսիլիոյ » 160 »

Բ. » Բարիզի » 150 »

» » Մարսիլիոյ » 120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.

Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէփի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։

15 Թ. ՌԸԳՈՒԼ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ

Ժամանակացոյց կոխմբ. երու երթեւեկ.

1909 մարտ 1 (Ն. Տ.) Բշ. օրէն սկսեալ

ՔՈՆԻԱ — ԷՐԷԿԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ		կոխմբ. 632 Ապր. եւ ճմբ. Առաւ.
Կայարան		
Գոնիա	մկն.	11 —
Գոչին խան		11 31
Ջումրա		12 15
Արըզ Էօրէն		12 43
Մանտասուն		1 12
Գարաման	ժմն.	1 43
	մկն.	1 58
Սիտաօվա		2 24
Այրանճը-Տէրպէնտ		3 14
Ալաճա		3 50
Էրէյլի	ժմն.	4 15
	մկն.	4 45
Պուլկուրլու իրիկուան	ժմն.	5 —

ԴԱՐՁ		կոխմբ. 631 Ապր. եւ ճմբ. Իրիկուն
Կայարան		
Պուլկուրլու	մկն.	5 20
Էրէյլի	ժմն.	5 38
	մկն.	7 20
Ալաճա		7 47
Այրանճը-Տէրպէնտ		8 31
Սիտաօվա		9 13
Գարաման	ժմն.	9 37
	մկն.	9 52
Մանտասուն		10 25
Արըզ Էօրէն		10 54
Ջումրա		11 30
Գոչին խան		12 06
Գոնիա իրիկուան	ժմն.	12 35

50—26

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ